ที่มา : http://123.242.170.139/newweb2011/images/stories/tourist/moung/park/0210.jpg

ความสุขของชาวพังงา ภูเก็ต และชาวบ้านน้ำเค็ม หลังสึนามิ

"ภาคภูมิใจ
ที่เป็นคนภูเก็ต
เป็นเมืองที่มี
ชื่อเสียงทั่วโลก
ไปไหนก็มีคนรู้จัก
มีสายการบินมาลง
หลายเที่ยว"

(ชาวภูเก็ต)

"พังงานี่อยู่สงบ
ร่มเย็น
มีธรรมชาติที่
ร่มเย็น อากาศดี
ทำให้อยากพักผ่อน
คนมาที่นี่
แล้วก็ไม่อยากกลับ
คนบางคนก็มา
ซื้อบ้านไว้เพื่ออยู่
หลังเกษียณ"

(ชาวพังงา)

"คนไม่รู้จักกัน
ไม่ได้เป็นญาติ
อะไรกัน
ก็เข้ามาช่วยเรา
กันเยอะแยะ
ทำให้ผมคิดว่า
เราต้องทำอะไร
เพื่อที่จะตอบแทน
สังคมกลับคืนบ้าง"

(ชาวบ้านน้ำเค็ม)

หนังสือชุดเรื่องเล่าจากชุมชนและประชาชนผู้ประสบภัยสึนามิ

Happiness in Phang-nga, Phuket, and Bann Nam Khem after Tsunami

ความสุขของชาวพังงา ภูเก็ต และชาวบ้านน้ำเค็มหลังสึนามิ

Happiness in Phang-nga, Phuket, and Baan Nam Khem after Tsunami

โครงการ “รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตประจำปี”
ภายใต้ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ความสุขของชาวพังงา ภูเก็ต และชาวบ้านน้ำเค็มหลังสึนามิ

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ความสุขของชาวพังงา ภูเก็ต และชาวบ้านน้ำเค็มหลังสึนามิ = Happiness in Phang-nga, Phuket, and Baan Nam Khem after Tsunami / รศรินทร์ เกรย์...[และคนอื่นๆ]. – พิมพ์ครั้งที่ 1. – นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556

(เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; หมายเลข 419)

ISBN 978-616-279-398-1

1. ความสุข. 2. การดำเนินชีวิต. 3. สุขภาพจิต. 4. ความสุข—วิจัย. I. รศรินทร์ เกรย์. II. อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์. III. ณัฐจีรา ทองเจริญชูพงศ์. IV. สาสินี เทพสุวรรณ์. V. ภูวไนย พุ่มไทรทอง. VI. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. VII. ชื่อชุด.

BF575.H27 ค181 2556

ที่ปรึกษา: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์
ศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
นายแพทย์ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล
แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต
กระทรวงสาธารณสุข

คณะทำงาน: รองศาสตราจารย์ ดร. รศรินทร์ เกรย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์
นางสาวณัฐจีรา ทองเจริญชูพงศ์
นางสาวสาสินี เทพสุวรรณ์
นายภูวไนย พุ่มไทรทอง
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมพ์ครั้งที่ 1: ธันวาคม 2556 (2,000 เล่ม)

ปกและรูปเล่ม: ธิดารัตน์ โตสวน

พิมพ์ที่: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
376 ถนนชัยพฤกษ์ แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
โทรศัพท์ 0-2422-9000, 0-2882-1010 โทรสาร 0-2433-2742, 0-2434-1385
E-mail : aprint@amarin.co.th Homepage : http://www.amarin.com

Happiness in Phang-nga, Phuket, and Baan Nam Khem after Tsunami

ISBN: 978-616-279-398-1

Advisors: Apichat Chamratrithirong
Pramote Prasartkul
Institute for Population and Social Research,
Mahidol University
Prawate Tantipiwatanaskul
Department of Mental Health,
Ministry of Public Health

Authors: Rossarin Gray
Umaporn Pattaravanich
Natjera Thongcharoenchupong
Sasinee Thapsuwan
Poowanai Pumsaithong
Institute for Population and Social Research,
Mahidol University

First published: December 2013 (2,000 copies)
Cover and Layout by: Thidarat Tosuan
Printed by: AMARIN PRINTING AND PUBLISHING PUBLIC COMPANY LIMITED
376 Chaiyaphruk Road, Taling Chan, Bangkok 10170 Thailand
Tel. (66) 2422-9000, (66) 2882-1010 Fax. (66) 2433-2742, (66) 2434-1385
E-mail : aprint@amarin.co.th Homepage : http://www.amarin.com

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	6
- ปัจจัยและสาเหตุของความสุขที่คล้ายคลึงกันของจังหวัดพังงาและภูเก็ต	16
- ปัจจัยและสาเหตุของความสุขที่แตกต่างกันของจังหวัดพังงาและภูเก็ต	18
Executive Summary	21
- Factors Related to Happiness Which are Similar in Phang-nga and Phuket	26
- Factor Related to Happiness Which are Different between Phang-nga and Phuket	28
ข้อมูลพื้นฐานของพังงาและภูเก็ต	31
- ประวัติศาสตร์	32
- อาณาเขตและที่ตั้ง	35
- แหล่งท่องเที่ยว	38
- สภาพสังคม	41
ข้อค้นพบความสุขจากพื้นที่...พังงาและภูเก็ต	43
- สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	44
- ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น	50
- การปฏิสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน	55
- ความมั่นคงของอาชีพและรายได้	58
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และประชากรแฝง	65
- ยาเสพติด	70

	หน้า
- การอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา	73
- การทำธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติ และการนิยมขายที่ดินให้นักลงทุนต่างชาติในภูเก็ต	75
- ความเป็นเมืองและปัญหารถติดในภูเก็ต	78
บ้านน้ำเค็มแห่งความสุข...การมีจิตอาสาภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ	**81**
- วันชัย เจริญจิตต์ : หัวหน้าอาสาสมัคร อปพร.	86
- บรรลือ ชูศรี : ทีมเตรียมความพร้อม เป็นผู้เฝ้าระวังที่สวนอนุสรณ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม 24 ชม.	88
- ประยูร จงไกรจักร : ประธานศูนย์ อปพร. และเป็นตัวแทนของจังหวัดพังงาเรื่องภัยพิบัติ	90
- ไมตรี จงไกรจักร : ผู้ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม	93
- ประธาน ลายลักษณ์ : อาสาสมัคร อปพร.	95
ภาคผนวก	
- ภาคผนวก ก : แบบสอบถามวัดสุขภาพจิตแบบสั้น 15 ข้อ	101
- ภาคผนวก ข : คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม	103
Appendix	
- Appendix A : Thai Mental Health Indicators (TMHI-15)	105
- Appendix B : Characteristics of the Participants in Focus Group Discussions	107

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับความสุขมีมาอย่างยาวนาน และเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2555 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ได้มีมติก่อตั้ง *"วันความสุขสากล"* (The International Day of Happiness) โดยกำหนดให้ตรงกับวันที่ 20 มีนาคม ของทุกปี โดยตระหนักถึงความสุขอันเป็นเป้าหมายพื้นฐานของมนุษยชน และเรียกร้องให้แต่ละประเทศผลักดันนโยบายสาธารณะที่จะเพิ่มความสุขให้แก่ประชาชนทุกๆ คน โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องมาพร้อมกับพัฒนาทางด้านอื่นๆ เช่น สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุความสุขของโลก[1] และได้มีหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ และภูฏานกำหนดให้แนวคิดและปัจจัยกำหนดความสุขเป็นนโยบายของประเทศ ไม่คำนึงถึงเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว[2] Helliwell, Layard และ Sachs[3] ได้เสนอว่าการค้นหาเหตุผลเพื่ออธิบายปัจจัยที่ทำให้มีความสุขไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมควรจะเป็นประเด็นที่สำคัญในงานวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์

---

[1] United Nations. 2013. International Day of Happiness. From http://www.un.org/en/events/happinessday/.retrieved April 22nd 2013.

[2] Lelks, O. 2013. Minimizing misery: a new strategy for public policy instead of maximizing happiness. Social Indicators Research, 114: 121 - 137.

[3] Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. 2012. World Happiness Report. The Earth Institute, Columbia University, the Canadian Institute for Advanced Research (CIFAR), Centre for Economic Performance, London School of Economics and The Centre for Bhutan Studies.

ปัจจัยกำหนดความสุขอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ ดังนั้นในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนความสุขในแต่ละพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับความสุขของแต่ละพื้นที่จึงมีความสำคัญ ในด้านของการจัดอันดับความสุข 0 - 10 คะแนน จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2552 และ 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จังหวัดพังงามีความสุขเฉลี่ยสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศในปี พ.ศ. 2552 และอันดับ 4 ในปี พ.ศ. 2553 ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตมีความสุขเฉลี่ยอยู่ที่อันดับ 20 ในปี พ.ศ. 2552 และลดลงมาเป็นอันดับ 51 ในปี พ.ศ. 2553 (รูป 1 และ 2) นอกจากนี้การประเมินโดยแบบสอบถามวัดสุขภาพจิตฉบับสั้นของอภิชัย มงคล และคณะ[4] จำนวน 15 ข้อ (ภาคผนวก ก) เพื่อวัดสุขภาพจิตคนไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า จังหวัดพังงามีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศในปี พ.ศ. 2552 และ 2553 ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตมีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยอยู่ที่อันดับ 74 ในปี พ.ศ. 2552 และลดลงมาเป็นอันดับ 75 ในปี พ.ศ. 2553 (รูป 3 และ 4)

จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก มีแผ่นดินเชื่อมกันโดยสะพานสารสิน แต่ระดับความสุขมีความแตกต่างกันชัดเจน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจค้นหาความแตกต่างนั้น และเมื่อพูดถึงจังหวัดพังงา ทุกคนคงนึกถึงบ้านน้ำเค็ม ที่ประสบกับความเสียหายอย่างมากในเหตุการณ์สึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 พวกเขาเหล่านั้นมีความทุกข์สุขอย่างไรภายหลังเหตุการณ์ฯ

---

[4] อภิชัย มงคล, ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, ทวี ตั้งเสรี, วัชนี หัตถพนม, ไฟรวัลย์ ร่มซ้าย และวรวรรณ จุฑา. 2552. การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (version 2007). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

รูป 1 แผนที่แสดง 5 จังหวัดที่มีความสุขมากที่สุด และภูเก็ต ปี พ.ศ. 2552

รูป 2 แผนที่แสดง 5 จังหวัดที่มีความสุขมากที่สุด และภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553

รูป 3 แผนที่แสดง 5 จังหวัดที่มีสุขภาพจิตดีที่สุด และภูเก็ต ปี พ.ศ. 2552

รูป 4 แผนที่แสดง 5 จังหวัดที่มีสุขภาพจิตดีที่สุด และภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553

จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ใกล้กันทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย โดยฝั่งตะวันตกของจังหวัดพังงาอยู่ติดกับทะเลอันดามัน และจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นเกาะ ทำให้ทั้งสองจังหวัดมีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม นอกจากนี้ จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตยังมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้มีประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งลักษณะนิสัยใจคอของผู้คนที่คล้ายคลึงกัน

ตาราง 1 ข้อมูลสำคัญของจังหวัดพังงา ภูเก็ต และประเทศไทย

รายการ	พังงา	ภูเก็ต	ประเทศไทย
จำนวนประชากร (พันคน)[5]	258.5	525.7	65,981.7
อัตราส่วนเพศ [5] (ชาย : หญิง 100 คน)	104.9	99.6	96.2
กลุ่มอายุ (%)[5]			
0 – 14 ปี	21.9	17.3	19.3
15 – 59 ปี	67.0	74.7	67.9
60 ปีขึ้นไป	11.1	8.0	12.8
ประชากรในเขตเมือง (%)[6]	16.1	68.1	44.2
ความหนาแน่นของประชากร (คน : 1 ตร.กม.)[7]	62	968	129
สัญชาติ[8]			
ไทย	86.4	82.0	95.9
ไม่ใช่ไทย	13.6	18.0	4.1

[5] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. โครงสร้างอายุและเพศของประชากร. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[6] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ตารางที่ 1 ประชากรจำแนกตามเพศ ครัวเรือน จำแนกตามประเภทของครัวเรือน จังหวัด และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[7] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ความหนาแน่นของประชากร. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[8] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ตารางที่ 5 ประชากร จำแนกตามสัญชาติ เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

รายการ	พังงา	ภูเก็ต	ประเทศไทย
- พม่า	13.2	11.1	1.9
- อื่นๆ	0.4	6.9	2.2
ประชากรแฝง (อาศัยอยู่จริง แต่ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน)[9]			
ไทย	5.7	18.1	-
ต่างชาติ/ต่างด้าว	12.9	16.1	3.2
ศาสนา[10]			
พุทธ	77.5	79.5	93.6
อิสลาม	22.1	16.0	4.9
อื่นๆ	0.4	4.5	1.5
ประชากรอายุ 6-24 ปี ที่ไม่ได้กำลังเรียนหนังสือ (%)[11]	37.4	40.5	29.4
อาชีพเกษตรกรรม (%)[12]	55.0	5.2	43.6
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (%)[13]	93.9	57.7	77.4
รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี[14] (พ.ศ. 2554) (Per capita GPP) (บาท)	168,664	345,269	164,512

[9] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. การมีชื่อในทะเบียนบ้าน. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 จังหวัดภูเก็ต. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[10] สำนักงานสถิติจังหวัดพังงา. 2553. ตารางที่ 4 ประชากร จำแนกตามศาสนา เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[11] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ตารางที่ 8 ประชากรอายุ 3 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับชั้นที่กำลังเรียน กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[12] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ตารางที่ 15 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานในรอบปีจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[13] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ตารางที่ 3 ครัวเรือนส่วนบุคคล จำแนกตามการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินการครอบครองที่อยู่อาศัย และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[14] สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค. 2554. Gross Regional and Provincial Product. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายการ	พังงา	ภูเก็ต	ประเทศไทย
ลำดับที่ความสุข[15]			
2552	1	20	-
2553	4	51	-
ลำดับที่สุขภาพจิต[15]			
2552	1	74	-
2553	1	75	-

ข้อมูลสำคัญเบื้องต้นของจังหวัดพังงาและภูเก็ตโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลระดับประเทศ พบว่า ภูเก็ตมีจำนวนประชากรมากกว่าพังงา และมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าพังงาประมาณ 16 เท่า นอกจากนี้ยังมีสัดส่วนของประชากรในเขตเมืองสูงกว่าพังงาประมาณ 4 เท่า และสูงกว่าระดับประเทศด้วย จังหวัดพังงามีสัดส่วนประชากรชายมากกว่าหญิง ซึ่งแตกต่างจากภูเก็ตและระดับประเทศ และประชากรส่วนใหญ่ของทั้งสองจังหวัดอยู่ในวัยทำงาน (15 - 59 ปี) แต่พังงามีสัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0 - 14 ปี) และวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มากกว่าภูเก็ต ซึ่งหมายถึงจังหวัดพังงาจะมีอัตราการพึ่งพิง (Dependency Ratio) สูงกว่าภูเก็ต

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพังงาและภูเก็ตเป็นประชากรที่ไม่ใช่สัญชาติไทยมากกว่าระดับประเทศ และส่วนใหญ่เป็นคนพม่า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลประชากรแฝงที่มีอยู่ในทั้งสองจังหวัด ในด้านการนับถือศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาเป็นอิสลาม และประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรวัยเรียน (6 - 24 ปี) ไม่ได้กำลังเรียนหนังสือ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าระดับประเทศ อาจเนื่องมาจากประชากรวัยเรียนเข้าสู่ระบบแรงงานเร็วเพราะในจังหวัดพังงา ครอบครัว

[15] ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล และเอกอนงค์ สีตลาภินันท์. 2554. คู่มือสร้างสุขระดับจังหวัด. แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต.

ส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมที่มั่นคง อาจทำให้ประชากรวัยเรียนตัดสินใจออกมาทำงานของครอบครัวเร็ว เช่นเดียวกับจังหวัดภูเก็ตที่มีอาชีพให้เลือกทำมากมายและหลากหลาย ในด้านอาชีพ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของคนพังงามีอาชีพเกษตรกรรม แต่คนภูเก็ตทำงานอาชีพเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 5 นอกจากนี้ จังหวัดภูเก็ตมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per capita GPP) สูงเป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ และมากกว่าระดับประเทศ 2 เท่า ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per capita GPP) ของพังงาสูงเป็นอันดับสองของภาคใต้ และใกล้เคียงกับระดับประเทศ

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยทีมวิจัยได้เข้าไปร่วมพูดคุยสนทนากลุ่มกับบุคคลที่แตกต่างกันตามเพศ อายุ และอาชีพ และผู้นำชุมชน (ภาคผนวก ข) ทำให้ทราบว่า ความสุขของทั้งสองจังหวัดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณดังกล่าวมาแล้ว และมีปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมดังนี้

ปัจจัยและสาเหตุของความสุขที่คล้ายคลึงกันของจังหวัดพังงาและภูเก็ต

1. การมีสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม

เนื่องจากจังหวัดพังงาและภูเก็ตมีสภาพภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ใกล้กับทะเลฝั่งอันดามัน และจังหวัดภูเก็ตมีสภาพเป็นเกาะขนาดใหญ่ จึงทำให้ทั้งสองจังหวัดมีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้บุคคลที่ได้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้รู้สึกมีความสุข เพราะสามารถไปท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายความเครียดได้และไม่ต้องเดินทางไกล นอกจากนี้ ยังมีโอกาสได้ใช้เวลาร่วมกับครอบครัวในการพักผ่อนอีกด้วย และมีความภาคภูมิใจที่ทั้งสองจังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติระดับโลก

2. การมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

การมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ภาษาและการแต่งกาย การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ งานถือศีลกินผัก งานสารทเดือนสิบ หรืองานประเพณีอื่นๆ ที่เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก ทำให้บุคคลมีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุข เพราะนอกจากจะได้รับความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมแล้ว ยังได้รับความสุขจากการได้ทำกิจกรรมเหล่านี้กับครอบครัวอีกด้วย และภูมิใจที่วัฒนธรรมประเพณีของตนมีชื่อเสียงไปทั่วโลก

3. การมีปฏิสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน

เป็นความสุขที่เกิดในระดับชุมชนและสังคม การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือ การได้พูดคุยปรึกษาหารือระหว่างเพื่อน หรือเพื่อนบ้าน และการมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนเดียวกัน ทำให้บุคคลรู้สึกมีความสุขและมีความอบอุ่น ทั้งยังทำให้รู้สึกว่าตนเองมีความปลอดภัยจากการอยู่อาศัยในชุมชนอีกด้วย

4. ความมั่นคงของอาชีพและรายได้

การมีความมั่นคงของอาชีพและรายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขของบุคคล เพราะเป็นสาเหตุหลักทำให้ตนเองและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ลำบาก สามารถเข้าถึงความสะดวกสบายต่างๆ ทั้งยังสามารถส่งเสียบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาที่ดีเพื่ออนาคต

5. ปัญหายาเสพติด

เป็นประเด็นที่ส่งผลทำให้ความสุขของคนพังงาและคนภูเก็ตลดลง เพราะเห็นว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและครอบครัว ทั้งยังเกิดความกังวลใจว่าบุตรหลานอาจจะไปติดยาเสพติด

ปัจจัยและสาเหตุของความสุข ที่แตกต่างกันของจังหวัดพังงาและภูเก็ต

1. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และประชากรแฝง

คนพังงาเห็นว่าตนเองและครอบครัวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง เพราะคิดว่าเมืองพังงามีความสงบ ไม่มีประชากรแฝงเข้ามาอยู่มาก แต่ถึงจะมีคนต่างชาติเข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรมอยู่บ้าง แต่ก็สามารถควบคุมดูแลได้ ในขณะที่คนภูเก็ตเห็นว่า การมีประชากรแฝงที่เป็นคนต่างชาติย้ายเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก เป็นการแย่งชิงทรัพยากร ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สัดส่วนของประชากรแฝงในภูเก็ตสูงกว่าพังงาทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ

2. การทำธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติและการนิยมขายที่ดิน

คนภูเก็ตมีความกังวลใจในเรื่องที่คนพื้นที่นิยมขายที่ดินและกิจการให้กับนักลงทุนต่างชาติ เนื่องจากเห็นว่าได้ราคาดี ซึ่งอาจทำให้ในอนาคตคนพื้นที่จะไม่ได้รับประโยชน์จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวอีกต่อไป การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยในจังหวัดภูเก็ตมีน้อยกว่าร้อยละ 60 ในขณะที่เกินกว่าร้อยละ 90 ของชาวพังงาเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

3. ความเป็นเมืองและรถติด

ปัญหาที่เกิดจากความเป็นเมืองสูงของจังหวัดภูเก็ต ทำให้เกิดความหนาแน่นของประชากรมาก นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดปัญหาสำคัญตามมา คือ ปัญหารถติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการลดความสุขของคนภูเก็ตลง และกระทบต่อความเครียดและสภาพจิตใจเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่า ความเป็นเมืองของภูเก็ตสูงกว่าพังงาถึง 4 เท่า และมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าพังงาถึง 16 เท่า

บ้านน้ำเค็ม – การมีจิตอาสาหลังเหตุการณ์สึนามิ

หลังเหตุการณ์สึนามิ ชาวบ้านน้ำเค็มที่ประสบเหตุมีทัศนคติเกี่ยวกับการมองชีวิตเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นผู้มีจิตอาสา จากที่ไม่เคยมี เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น มาอยู่รวมกันเพื่อทำมาหากิน หลังเหตุการณ์ฯ ทำให้ชาวบ้านมีความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคม และมีความร่วมมือร่วมใจกันมากขึ้น เพราะเห็นว่าทุกชีวิตมีค่า และทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดียวกัน มีคนจากต่างพื้นที่เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านน้ำเค็มเป็นจำนวนมาก นอกจากการมีจิตอาสาในพื้นที่ของตนเองแล้ว ยังมีความต้องการและมีโอกาสได้ไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่จังหวัดอื่นด้วย เช่น การไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดนครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น การมีจิตอาสาทำให้ชาวบ้านน้ำเค็มมีความสุข

ตาราง 2 ปัจจัยกำหนดความสุข

ปัจจัยกำหนดความสุข	พังงา	ภูเก็ต
การมีสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม	☺	☺
การมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์	☺	☺
การมีปฏิสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน	☺	☺
ความมั่นคงของอาชีพและรายได้	☺	☺
ปัญหายาเสพติด	☹	☹
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และประชากรแฝง	☺	☹
การทำธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติและการนิยมขายที่ดิน		☹
ความเป็นเมืองและรถติด		☹

ปัจจัยกำหนดความสุข	บ้านน้ำเค็ม จ.พังงา	
	ก่อนสึนามิ	*หลังสึนามิ*
การมีจิตอาสา	☹	☺

Executive Summary

Studies of happiness have a long history and are internationally recognized as legitimate. The UN General Assembly declared, on June 28, 2012, that March 20 of every year is *"The International Day of Happiness"*. The UN sees happiness as a basic human right and encouraged every member country to advance policies to improve happiness of the population through economic development, good society and the environment.[1] A number of countries, including France, the UK and Bhutan defined concepts and factors contributing to happiness of their citizens which looked beyond simple economic indicators.[2] Helliwell, Layard and Sachs[3] have proposed that studying the causes of happiness, both direct and indirect, is an important technical area of social science.

---

[1] United Nations. 2013. International Day of Happiness. From http://www.un.org/en/events/happinessday/. retrieved on April 22nd 2013.

[2] Lelks, O. 2013. Minimizing misery: a new strategy for public policy instead of maximizing happiness. Social Indicators Research, 114: 121-137.

[3] Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. 2012. World Happiness Report. The Earth Institute, Columbia University, the Canadian Institute for Advanced Research (CIFAR), Centre for Economic Performance, London School of Economics and The Centre for Bhutan Studies.

The indicators of happiness vary by context. Thus, before developing strategies to promote happiness, it is important to first study the target areas and then conduct a happiness rating exercise. The Household Socio-economic Survey conducted by the National Statistical Office (NSO) in 2009-2010 rated provinces for happiness using a ten-point scale. It was determined that Phang-nga Province was the happiest province in the country in 2009, but the 4th ranked in 2010. Phuket was ranked 20th of the most happy provinces in 2009 but declined to 51st one year later. In addition, the 15-item tool "Thai Mental Health Indicators (TMHI-15)" for assessment of mental health for persons age 15 years or older developed by Mongkol and colleagues[4] (Appendix A) also rated Phang-nga Province as the most mentally healthy in 2009 and 2010, compared to Phuket which ranked as low as 74th and 75th in 2009-10 respectively.

Phang-nga and Phuket are popular international tourist destinations and are contiguous provinces on the Andaman Sea Coast in the middle part of Thailand's southern region. However, their difference in level of happiness is surprising. When speaking of Phang-nga, many will recall Baan Nam Khem, one of the most affected by the Tsunami on the morning of December 26, 2004. It is interesting to investigate the well-being of those in Baan Nam Khem after the terrible devastation of the Tsunami.

---

[4] Apichai Mongkol, Yongyuth Vongpiromsan, Tavee Tangseree, Watchanee Huttapanom, Praiwan Romsai, and Worawan Chutha. 2009. The Development and Testing of Thai Mental Health Indicator Version 2007. Bangkok: Published by Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd.

Both provinces have similar natural resources and attractive tourist destinations. Their native populations also have a similar ethnic history. Thus, their indigenous communities have similar customs, cultures and characters.

Table :1 Essential Data on Phang-nga and Phuket Provinces and Thailand

Item	Phang Nga	Phuket	Thailand
Population (x 1,000)[5]	258.5	525.7	65,981.7
Sex ratio [5] (males : females) (100 persons)	104.9	99.6	96.2
Age Group (%)[5]			
0 – 14 years	21.9	17.3	19.3
15 – 59 years	67.0	74.7	67.9
60 years or over	11.1	8.0	12.8
Urban Population (%)[6]	16.1	68.1	44.2
Population Density (Persons per sq. km)[7]	62	968	129
Nationality[8]			
Thai	86.4	82.0	95.9
Non-Thai	13.6	18.0	4.1
- Myanmar	13.2	11.1	1.9
- Others	0.4	6.9	2.2

[5] NSO. 2010. Age-sex Distribution of the Population. 2010 National Census. Ministry of Information Technology and Communication.

[6] NSO. 2010. Table 1: Population by Sex; Households by Type of Household, Province and Administrative Area. Ministry of Information Technology and Communication.

[7] NSO. 2010. Population Density. 2010 National Census. Ministry of Information Technology and Communication.

[8] NSO. 2010. Table 5. Population by Nationality, Sex and Administrative Area. Ministry of Information Technology and Communication.

Item	Phang Nga	Phuket	Thailand
Unregistered Population (currently living but not named in the registration)[9]			
Thai	5.7	18.1	-
Non-Thai	12.9	16.1	3.2
Religion[10]			
Buddhist	77.5	79.5	93.6
Muslim	22.1	16.0	4.9
Other	0.4	4.5	1.5
Out-of-school Population Age 6 – 24 Years (%)[11]	37.4	40.5	29.4
Working in Agriculture (%)[12]	55.0	5.2	43.6
Owns the Land Living On (%)[13]	93.9	57.7	77.4
Per Capita GPP[14] (baht)	168,664	345,269	164,512
Happiness Ranking[11]			
2009	1	20	-
2010	4	51	-
Mental Health Ranking[15]			
2009	1	74	-
2010	1	75	-

[9] NSO. 2010. Is Registered on a Household Registration Form. 2010 National Census, Phuket. Ministry of Information Technology and Communication.

[10] Phang-nga Provincial Statistics. 2010. Table 4: Population by Religion, Sex and Administrative Area. Ministry of Information Technology and Communication.

[11] NSO. 2010. Table 8: Population Age 3 Years or Over by Current School Grade, Age Group, Sex and Area of Administration. Ministry of Information Technology and Communication.

[12] NSO. 2010. Table 15: Population Age 15 Years or Over Who Worked in the Past Year by Industrial Sector, Age Group, Sex and Area of Administration. Ministry of Information Technology and Communication.

[13] NSO. 2010. Table 3: Individual Households by Ownership Status, and Administrative Area. Ministry of Information Technology and Communication.

[14] National Economic and Social Development Board. 2011. Gross Regional and Provincial Product.

[15] Prawate Tantipiwatanaskul and Ake-anong Sitalapinan. 2011. Handbook for Promoting Provincial Happiness. Mental Health Development Plan.

From the data in the table it can be seen that Phuket has more enumerated population than Phang-nga, 16 times the density of population, and four times the level of urbanization, even more than the country as a whole. Phang-nga has more males than females, in contrast to Phuket and the nation. Most of the population in both provinces is between the working ages of 15 to 49 years, but Phang-nga has more youth (0 – 14 years) and elderly (60 or more years) than Phuket. This means that Phang-nga has a higher dependency ratio as well. The proportion of residents who are non-Thais (mostly Burmese) is higher for these two provinces than for the nation as a whole. Most residents are Buddhist, with Muslims a distant second. About one-third of the population age 6 to 24 years in the two provinces is not currently in school, and this is higher than the level for the nation as a whole. This could be a function of the large proportion of farming households in Phang-nga which need youth labour and the wider employment opportunities for adolescents in Phuket. Over half of Phang-nga residents are farmers whereas only 5% of Phuket residents are in farming occupations. Phuket has the highest per capita GPP of all provinces in the South and twice the level of the national average. The GPP of Phang-nga is 2nd highest for the South and on par with the national per capita average.

The research team conducted qualitative data collection with individuals of different age groups, sex, and occupation, as well as with community leaders (Appendix B). Combined with the quantitative data, the qualitative data provide insights into the level and causes of happiness in the two southern provinces, as described next.

Factors Related to Happiness Which are Similar in Phang-nga and Phuket

1. Having an attractive environment, natural resources and tourist sites

Phang-nga and Phuket are on the Andaman Sea Coast, and Phuket is a large island. These factors contribute to the attractiveness of the environment and natural resources. This has been a feature of these two provinces for a long time and has contributed to a sense of tranquility and happiness because of the ease of taking breaks to enjoy the nearby scenery with family members. The residents also take pride in that their provinces are world-class tourist destinations.

2. Having unique cultural attributes

These two provinces have unique languages, dress, architecture and other historical features which the local communities are preserving. They have major festivals such as the annual *"Vegetarian Festival"* in October which has become an international attraction. This creates a sense of pride and happiness among local residents to see the appreciation for and fame of their culture and traditions.

3. Good community relationships

The indigenous residents of these two provinces have a tradition of helping each other, consulting with friends, acquaintances and neighbors. This creates a harmonious and warm community atmosphere, as well as a sense of safety.

4. Occupational and income security

Having a secure job and steady income is an important source of happiness because it promotes a sense of good livelihood for the family, unburdened, improved access to conveniences, and the ability to promote the higher education of the children.

5. Drug-related problems

Drug use and addiction act to reduce the sense of happiness of the populations of these two provinces. Illegal drug use increases the general level of crime in the community and threatens life and property of oneself and family, and instills fear that one's children or grandchildren may become involved with drugs.

Factors Related to Happiness Which are Different between Phang-nga and Phuket

1. Security of life and property, and foreign workers

Residents of Phang-nga feel that they and their property are safe at a high level because they view Phang-nga as a peaceful province, without a large number of foreign workers. Even though there are a number of foreign migrants working in the agriculture sector in Phang-nga, the province is able to keep these persons under control. By contrast, Phuket has a large number of non-residents who are foreign migrant workers. In addition, Phuket residents have sold land to foreign corporations or other outside entities, and this decreases the sense of security of life and property. The proportion of the non-registered population, both Thai and non-Thai, is higher in Phuket than Phang-nga.

2. Foreign investors and tendency to sell land

Residents of Phuket are concerned about sale of land and investment activities with foreigners. There is demand for Phuket land and this is pushing land prices up to high levels. There is concern that too much foreign land holding and investment will erode the attractiveness of Phuket as a tourist destination. At the time of this

study, only 60% of domiciles in Phuket were indigenous Phuket residents, compared to Phang-nga in which 90% of domiciles belong to indigenous Phang-nga residents.

3. Urbanization and traffic congestion

The high and increasing level of urbanization in Phuket contributes to increased population density, both Thai and non-Thai. This aggravates problems such as traffic jams, which reduce the level of happiness and mental health among residents, while increasing the level of stress.

Baan Nam Khem: Voluntarism after the 2004 Tsunami

Following the disastrous Tsunami in December 2004, the villagers of one heavily impacted village (Baan Nam Khem) developed a remarkable sense of voluntarism which had not been witnessed before. The village is unusual in that it is comprised of in-migrants from a variety of disparate locations who came to the area to make a livelihood. Thus, there was no history of relatedness and solidarity as in most Thai villages. However, after the Tsunami, the villagers came together for the community good through self-less voluntarism since they realized their survival and welfare depended on mutual support. In addition to helping each other, the Baan Nam Khem residents also reached out to help victims of other natural disasters, as far away as Nakhon Ratchasima and Phra Nakhon Si Ayutthaya Provinces. The spirit of helping others increased the general level of happiness of the community and residents.

Table 2: Factors Affecting Happiness

Factors Contributing to Happiness	Phang-nga	Phuket
Having an attractive environment, natural resources and tourist destinations	☺	☺
Having unique, local cultural customs	☺	☺
Having good community relationships	☺	☺
Job and income security	☺	☺
Prevalence of illegal drug abuse	☹	☹
Safety of life and property and foreign migrants	☺	☹
Foreign investment and selling of land to outsiders		☹
Urbanization and traffic congestion		☹

Factors Contributing to Happiness	Baan Nam Khem in Phang-nga Province	
	Pre-Tsunami	*Post-Tsunami*
Voluntarism	☹	☺

ข้อมูลพื้นฐานของพังงา
และภูเก็ต

ประวัติศาสตร์

พังงา

ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองพังงามีศักดิ์เป็นเมืองแขวงขึ้นกับเมืองตะกั่วป่าซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางอำนาจการปกครองท้องถิ่นมาตั้งแต่ยุคโบราณ จนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการยกฐานะเมืองพังงาขึ้นให้เทียบเท่าเมืองตะกั่วป่า และได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2352 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) และในปีนั้น พม่าได้เข้าตีเมืองตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า และเมืองถลาง ในระหว่างศึกสงครามได้มีราษฎรบางส่วนอพยพไปหลบภัยอยู่ที่ *"กราภูงา"* (ภาษามลายู แปลว่า ป่าน้ำภูงา) และต่อมาได้เรียกเพี้ยนไปเป็น *"พังงา"* ซึ่งเป็นเมืองที่มีลักษณะภูเขาล้อมรอบ เมื่อศึกสงบจึงได้มีการรวบรวมพลจากเมืองถลางมาตั้งภูมิลำเนาที่กราภูงา เพราะเมืองถลางได้รับความเสียหายจากการศึกจนไม่สามารถฟื้นฟูเมืองได้ดังเดิม และยกให้เมืองที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งในปัจจุบันตั้งอยู่ที่อำเภอตะกั่วทุ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2383 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้มีการจัดตั้งให้เมืองพังงาขึ้นตรงกับกรุงเทพมหานคร และแต่งตั้งพระยาบริรักษ์ภูธร (แสง ณ นคร) เป็นเจ้าเมืองพังงาคนแรก และยุบเมืองตะกั่วทุ่งเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองพังงา และต่อมาในปี พ.ศ. 2474 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ได้มีมติยุบเมืองตะกั่วป่าให้ขึ้นกับจังหวัดพังงาเช่นเดียวกัน ซึ่งในขณะนั้น

จังหวัดพังงาถือว่าเป็นเมืองท่าและเมืองแห่งเหมืองแร่ดีบุก เช่นเดียวกับจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดระนอง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกตกต่ำลง ภูเก็ตจึงกลายมาเป็นเมืองท่องเที่ยวและขยายมาถึงพังงาจนถึงปัจจุบัน[16]

ภูเก็ต

อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี และท้าวศรีสุนทร ภูเก็ต
ที่มา : http://static.panoramio.com/photos/large/44756961.jpg

ส่วนจังหวัดภูเก็ต แต่เดิมใช้คำว่า *"ภูเก็จ"* ที่แปลว่าเมืองแก้ว ซึ่งในสมัยโบราณนักเดินเรือจะรู้จักในชื่อ *"จังซีลอน"* และนิยมเรียกอีกชื่อว่า *"เมืองถลาง"* ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางการปกครองของเกาะภูเก็ต ในอดีตเมืองถลางเป็นชุมชนที่ทำการค้าเพื่อขนถ่ายสินค้าระหว่างคาบสมุทร ในปี พ.ศ. 2169 - 2231 มีการผลิตและค้าแร่ดีบุกกับชาวยุโรปและขยายการค้าขายจนเจริญรุ่งเรือง ฝ่ายรัฐบาลกลางจึงเริ่มให้ความสนใจต่อเมืองถลางมากขึ้น มีการรวมศูนย์ปกครองท้องถิ่นไว้ที่เมืองถลาง และส่งขุนนางจากส่วนกลางออกไปปกครองดูแลโดยตรง ต่อมาในปี พ.ศ. 2352 เมืองถลางเกิดสงครามกับประเทศพม่า ทำให้เกาะภูเก็ตถูกทิ้งร้างไประยะหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2367 จึงได้ตั้งเมืองถลางขึ้นใหม่ ซึ่งให้ขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช จนถึงปี พ.ศ. 2383 จึงได้มาขึ้นกับเมืองพังงา ในระยะนั้น ชาวจีนเริ่มเดินทางหลั่งไหลเข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและค้าแร่ดีบุก จนทำให้เมืองภูเก็ตมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่าง

[16] คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพังงา. คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ.

รวดเร็ว[17] ต่อมาในปี พ.ศ. 2433 ในสมัยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้มีการตั้งเมืองถลางขึ้นเป็น *"มณฑลภูเก็ต"* และเปลี่ยนเป็น *"จังหวัดภูเก็ต"* ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในยุครัตนโกสินทร์มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาอาศัยอยู่ในภูเก็ตมากขึ้น ประกอบด้วย ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีทั้งเชื้อชาติมลายูและอาหรับ กลุ่มชาวจีน กลุ่มบาบ๋าหรือเพอรานากัน สิกข์ อินเดีย และชาวยุโรป เกาะภูเก็ตจึงถือว่ามีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่เข้ามาอยู่ร่วมกัน[18]

---

[17] คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2544. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

[18] กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. มปป. รอยพระบาทบนผืนทราย พระบารมี แผ่ไพศาล ... บนดินแดนไข่มุกอันดามัน. สำนักงานจังหวัดภูเก็ต.

อาณาเขตและที่ตั้ง

พังงา

จังหวัดพังงาตั้งอยู่ทางภาคใต้ตอนบนติดชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย และอยู่ติดกับทะเลอันดามัน ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 48 ตำบล และ 321 หมู่บ้าน มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร 788 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 4,170 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณร้อยละ 43 (1,806 ตารางกิโลเมตร) พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 42 (1,722 ตารางกิโลเมตร) และเป็นพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 15 (642 ตารางกิโลเมตร) มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ 4 จังหวัด คือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดระนอง ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดภูเก็ต และทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่ ส่วนทิศตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน

ภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ชายฝั่งตะวันตกของภาคใต้ในน่านน้ำทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นเกาะ และเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ มีเกาะบริวารทั้งหมด 36 เกาะ มีพื้นที่ 570 ตารางกิโลเมตร ภูเขาส่วนใหญ่ของเกาะตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นแนวกำบังลมและฝน ทำให้เกาะภูเก็ตปลอดภัยจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่รุนแรง ปัจจุบันภูเก็ตแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 17 ตำบล และ 103 หมู่บ้าน จังหวัดภูเก็ตมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน แต่เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของเกาะ และการที่มีทะเลล้อมรอบทำให้อากาศมีอุณหภูมิไม่สูงจนเกินไป[19]

[19] คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2544. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

รูป 3 แผนที่ประเทศไทย

ที่มา : http://mobile.visitortothailand.com/images/Thai_Map_Th.jpg

แหล่งท่องเที่ยว

พังงา

จังหวัดพังงามีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและล้วนแล้วแต่มีชื่อเสียง ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทชายหาดและชายทะเล เช่น เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ และอ่าวพังงา นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ถ้ำ น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น[20] ซึ่งการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงามีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อรักษาสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่เคยถูกทำลายจากเหตุการณ์สึนามิในปี พ.ศ. 2547 ให้กลับมาสมบูรณ์และสวยงามเหมือนเดิม[21] นอกจากนี้ จังหวัดพังงายังมีงานเทศกาลประเพณีที่สำคัญมากมาย เช่น งานกาชาดประจำปี (ช่วงตรุษจีน) งานแห่เทพเจ้าศาลเจ้าแม่ม่าจ้อโป๊ (เดือนกุมภาพันธ์) งานประเพณีสงกรานต์ (13 เมษายน) งานประเพณีถือศีลกินผัก (ขึ้น 1 - 9 ค่ำ เดือน 11) วันสารทเดือนสิบ (แรม 15 ค่ำ เดือน 10) เป็นต้น[22]

---

[20] กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. 2555. แผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557 - 2560. สำนักงานจังหวัดพังงา.

[21] กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. 2554. บรรยายสรุปจังหวัดพังงา พ.ศ. 2554. สำนักงานจังหวัดพังงา.

[22] ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดภูเก็ต. มปป. สภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต. สืบค้นจาก http://123.242.171.10/descr/introduce/dataPK54.pdf สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2556.

เขาตะปู พังงา
ที่มา : http://amazingthailandtour.com/wp-content/uploads/2012/04/ทัวร์อ่าวพังงา-เจมส์บอนและเขาตะปู-1.jpg

แหลมพรหมเทพ ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

ภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ทั้งจากทรัพยากรธรรมชาติ ทะเล ป่าไม้ รวมถึงสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น เช่น หาดป่าตอง แหลมพรหมเทพ ตึกโบราณซิโน-โปรตุกีส หรือวัดฉลอง นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวจากเกาะบริวารที่ตั้งอยู่รอบๆ เช่น เกาะราชาใหญ่ เกาะราชาน้อย เกาะไม้ท่อน เป็นต้น และยังมีการท่องเที่ยวจากงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของคนภูเก็ต เช่น งานท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร เทศกาลถือศีลกินผัก งานประเพณีลอยเรือชาวเล เป็นต้น[23]

[23] กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. 2555. แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553. สำนักงานจังหวัดภูเก็ต.

สภาพสังคม

พังงา

จังหวัดพังงาเป็นสังคมเกษตรกรรม เพราะอาชีพหลักของคนพังงาคือการเกษตร ความเป็นอยู่ของคนพังงาจะเป็นแบบเรียบง่าย ไม่นิยมความฟุ้งเฟ้อ สถานบันเทิงและสถานบริการในจังหวัดพังงามีน้อยมาก เนื่องจากคนพังงาชอบทำอาหารทานกันเองที่บ้าน และนิยมสังสรรค์กันในกลุ่มญาติพี่น้อง และไม่นิยมเที่ยวนอกบ้าน และเนื่องจากคนพังงาจะทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และไม่นิยมการเป็นลูกจ้างคนอื่น แต่จะเป็นเจ้าของกิจการและเป็นเจ้าของพื้นที่ของตนเอง จึงนิยมจ้างแรงงานต่างชาติ เช่น คนพม่า คนลาว เข้ามาช่วย

ตัวเมือง พังงา
ที่มา : โดยทีมวิจัย

นักท่องเที่ยวต่างชาติ ภูเก็ต
ที่มา : http://www.phuketcity.go.th/files/com_tournews/2012-05/20120518_narqjrhe.jpg

ทำงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อปัญหาอาชญากรรมในอนาคตได้[24]

ภูเก็ต

ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะของความเป็นเมืองสูง เนื่องจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก ทำให้มีผู้คนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมาทำงาน หรืออาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้คนอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน และมีปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง[25]

---

[24] กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. 2555. แผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557 - 2560. สำนักงานจังหวัดพังงา.

[25] ข้อมูลจากการทำสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ข้อค้นพบความสุขจากพื้นที่...
พังงาและภูเก็ต

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

หลังจากการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ในปี พ.ศ. 2515 ทำให้ทั่วโลกหันหลับมาสนใจปัญหาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด ต่อมา ประเทศไทยได้นำเอาตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นตัวหนึ่งในตัวชี้วัด *"การพัฒนาที่ยั่งยืน"*[26] และ *"อยู่เย็น เป็นสุข"* หรือ*ความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน (Gross Village Happiness: GVH)* ส่วนในต่างประเทศ ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในแนวคิด*ดัชนีความสุขมวลรวมแห่งชาติ (Gross National Happiness: GNH)* ของประเทศภูฏาน โดยเชื่อว่า การพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำลายความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ [27]

จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ทางใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย และอยู่ติดกับทะเลอันดามัน จากภูมิประเทศที่เกิดจากยุบตัวตามแนวชายฝั่ง ทำให้จังหวัดพังงาและภูเก็ตมีชายหาด อ่าว และเกาะเล็กมากมาย ซึ่งมีความหลากหลายทางธรรมชาติและสวยงามมาก[28]

---

[26] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2549. คู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยระยะที่สอง.

[27] กรมการพัฒนาชุมชน. คู่มือการประเมินความ "อยู่เย็น เป็นสุข" สุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน (Gross Village Happiness: GVH). สืบค้นจาก http://www3.cdd.go.th/prachin/download/manual/GVH%20Manual.pdf. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2556.

[28] สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน.2553. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2553 - 2556. สืบค้นจาก http://www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/434431.pdf. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2556.

ธรรมชาติที่ร่มเย็น พังงา
ที่มา : http://123.242.170.139/newweb2011/images/stories/tourist/moung/park/0210.jpg

จังหวัดพังงามีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ส่วนทางด้านตะวันตกจะอยู่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งมีความยาวประมาณ 239 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเกาะต่างๆ อีก 105 เกาะ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทั้งสิ้น เช่น เกาะยาว หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน เป็นต้น

จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะเป็นเกาะที่แยกออกมาจากแผ่นดินใหญ่ พื้นที่ของภูเก็ตมีลักษณะเป็นภูเขาทอดยาวจากทิศเหนือไปทิศใต้ ส่วนพื้นที่รอบๆ จะมีลักษณะเป็นชายหาดที่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีหาดโคลนป่าชายเลนและพื้นที่ทรายงอก และมีเกาะบริวารทั้งสิ้น 32 เกาะ เช่น เกาะนก เกาะนาคาน้อย เกาะนาคาใหญ่ เกาะมะพร้าว เกาะซี เป็นต้น

จากสภาพภูมิประเทศที่สวยงามของจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต ทำให้ทั้งสองจังหวัดมีชื่อเสียงจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญระดับชาติและระดับโลก ส่วนใหญ่เป็นการ

"พังงานี่อยู่สงบ ร่มเย็น มีธรรมชาติที่ร่มเย็น อากาศดี ทำให้อยากพักผ่อน คนมาที่นี่แล้วก็ไม่อยากกลับ คนบางคนก็มาซื้อบ้านไว้เพื่ออยู่หลังเกษียณ"

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : พังงา)

ท่องเที่ยวประเภทชายหาดชายทะเล เช่น เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ และอ่าวพังงา นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น เช่น ถ้ำ น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น การท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาจะแตกต่างจากภูเก็ตที่ จังหวัดพังงาจะเน้นการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศน์เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่เคยถูกทำลายไปจากเหตุการณ์สึนามิให้กลับมาสมบูรณ์และสวยงามเหมือนเดิม

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การที่จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงามอันเกิดจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้คนที่ได้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ได้รับความสุข เพราะสามารถผ่อนคลายความเครียดได้เป็นอย่างดี

"มีแหล่งท่องเที่ยว มีแหล่งธรรมชาติ มีทะเล ผ่อนคลายความเครียดได้ อย่างเวลาเครียดๆ ก็ชวนลูกไปเล่นทะเล"

(ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : พังงา)

ศูนย์ราชการ พังงา
ที่มา : https://plus.google.com/114742861646819466988/posts

"แหล่งท่องเที่ยวก็ทำให้เรามีความสุข เพราะเวลาเราเครียดๆ เรื่องเรียน ก็ไปเที่ยว ทำให้เราสบายหูสบายตา ทำให้เราได้ผ่อนคลายความทุกข์"

(วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

"ที่นี่พวกเพื่อนผมจะมา ผมบอกเลยว่าถ้าใครไม่เคยไปสวิตเซอร์แลนด์ให้มาที่พังงานี่ ที่นี่เหมือนสวิตเซอร์แลนด์ คือมีหุบเขาล้อมรอบ ถ้าอยู่หลายๆ วัน ลองไปทานร้านอาหารที่อยู่ในเมือง แล้วนั่งตอนเย็นๆ จะเห็นว่าหุบเขาล้อมรอบเหมือนสวิตเซอร์แลนด์ บรรยากาศดีมาก และไปดูว่าที่มาของความสุข ถ้าดูหลักๆ มิติเชื่อมโยงธรรมชาติกับศาสนาที่นี่ช่วยได้เยอะ เพราะทำให้คนที่อยู่ที่นี่จิตใจสงบและไม่เบียดเบียนกัน แล้วเขาบอกว่าคนที่อยู่กับธรรมชาติจะเป็นคนที่มีจิตใจดี เรื่องการข่มเหง การสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นไม่ค่อยมี จะน้อย"

(ผู้นำชาย : พังงา)

นอกเหนือจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามแล้ว จังหวัดพังงายังมีความสงบร่มเย็น เมื่อได้อาศัยอยู่แล้วทำให้รู้สึกสบายกายสบายใจ โดยกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเมืองพังงามีประชากรน้อย จึงทำให้ไม่รู้สึกแออัด

"พังงาเป็นเมืองเล็ก อยู่เมืองเล็กๆ สบาย ไม่วุ่นวาย ประชากรน้อย"

(วัยรุ่นชาย : เขตเมือง : พังงา)

"พังงานี่อยู่สงบ ร่มเย็น มีธรรมชาติที่ร่มเย็น อากาศดี ทำให้อยากพักผ่อน คนมาที่นี่แล้วก็ไม่อยากกลับ คนบางคนก็มาซื้อบ้านไว้เพื่ออยู่หลังเกษียณ"

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : พังงา)

"ภาคภูมิใจที่เป็นคนภูเก็ต เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทั่วโลก ไปไหนก็มีคนรู้จัก มีสายการบินมาลงหลายเที่ยว"

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

จุดชมวิวเขาสามหาด ได้แก่ หาดกะตะน้อย หาดกะตะ และหาดกะรน ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตเห็นว่า นอกจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามจะส่งผลต่อความสุขแล้ว ยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทำให้ภูเก็ตมีการเดินทางเข้าออกที่สะดวกสบาย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลกด้วย

"มีความสุขที่เมืองภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับชาติ เช่น ป่าตอง แหลมพรหมเทพ ศรีพันวา ตึกชิโน-โปรตุกีส"

(ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"ภาคภูมิใจที่เป็นคนภูเก็ต เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทั่วโลก ไปไหนก็มีคนรู้จัก มีสายการบินมาลงหลายเที่ยว"

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสนทนากลุ่มกับคนพื้นที่จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของความสุขอันเกิดจากการได้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามว่าก่อให้เกิดความสุข เพราะสามารถผ่อนคลายความเครียด ได้รับความสุขจากความสงบและความรู้สึกภาคภูมิใจจากการเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์

ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า เป็นสิ่งที่คนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาช้านาน วัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความสุขกาย คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความสุขใจ คือ วัฒนธรรมทางจิตใจ เช่น ศาสนา ประเพณี ศิลปะ วรรณคดี เป็นต้น[29] นอกจากนี้ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือประเพณีประจำท้องถิ่น ยังทำให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมพิธีและก่อให้เกิดความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชน[30] สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและชุมชนเช่นภาษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม การละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน[31] ประเทศภูฏานกำหนดให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural diversity) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) เพื่อวัดความก้าวหน้าของประเทศ โดยจุดมุ่งหมายคือความสุขของประชาชน[32]

---

[29] มะลิ. 2540. วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม. นิตยสารการประชาสงเคราะห์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 60 : 11 - 16.

[30] กรมศาสนา. 2552. พิธีกรรมและประเพณี. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ.

[31] การ์มา อุระ. 2553. ระบบการศึกษาเปี่ยมสุข : ตามแนวปรัชญาความสุขมวลรวมประชาชาติ. ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

[32] Karma Ura, Sabina Alkire and Tshoki Zangmo. 2012. Case study: Bhutan Gross National Happiness and the GNH Index in World Happiness Report. John Helliwell, Richard Layard and Jeffrey Sachs. Eds. The Earth Institute, Columbia University, Canadian Institute for Advanced Report and Centre for Economic Performance.

การแต่งกายแบบบาบ๋า-ย่าหยา ภูเก็ต
ที่มา: http://yutphuket.files.wordpress.com/2012/09/baba-phuket04.jpg

จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติศาสนาเข้ามาอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม มลายู อาหรับ กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน และกลุ่มบาบ๋า หรือเพอรานากัน[33] ซึ่งแต่ละเชื้อชาติศาสนาก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะกลุ่มของตน การได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากชาวจีนฮกเกี้ยน และวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีนเชื้อสายมลายู หรือเพอรานากัน ซึ่งเข้ามาอยู่ที่ภูเก็ตเป็นเวลานานแล้ว ทำให้จังหวัดพังงาและภูเก็ตได้รับวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับกลุ่มคนเหล่านี้ เช่น การมีประเพณีถือศีลกินเจ หรือที่จังหวัดภูเก็ตเรียกว่า "*ประเพณีการถือศีลกินผัก*" หรือการมีภาษาพูดประจำท้องถิ่นที่เรียกว่า "*ภาษาฮกเกี้ยน*" และวัฒนธรรมการแต่งกายที่เรียกว่า "*บาบ๋า-ย่าหยา*"

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การมีกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้คนพังงาและคนภูเก็ตมีความสุข เพราะเห็นว่าการมีงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ทำให้ครอบครัว เพื่อน และชุมชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันสร้างความสามัคคี และได้รับความรื่นเริงสนุกสนาน ทั้งยังได้มีโอกาสทำบุญทำทาน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีความสุข

---

[33] กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. มปป. *รอยพระบาทบนผืนทราย พระบารมี แผ่ไพศาล ... บนดินแดนไข่มุกอันดามัน*. สำนักงานจังหวัดภูเก็ต.

“ในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นเราดี มีงานศพ งานบวช งานแต่ง เราช่วยกันหมด”

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : พังงา)

“ในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นเราดี มีงานศพ งานบวช งานแต่ง เราช่วยกันหมด”

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : พังงา)

“งานกิจกรรมในช่วงปิดเทอม อย่างงานเทศกาลกินเจ หรืองานเดือนสิบ ก็ทำให้มีความสุข เพราะเป็นช่วงที่ได้อยู่กับครอบครัว ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน”

(วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : พังงา)

“ความสุขของคนเฒ่าคนแก่ ได้มาจากการได้ทำบุญทำทานในประเพณีประจำปี อย่างเทศกาลกินเจ หรือไหว้ศาลเจ้า”

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“มีประเพณีไม่เหมือนที่อื่น เช่น ประเพณีกินเจ เป็นประเพณีที่คนภูเก็ตให้ความสนใจที่สุด และขึ้นชื่อที่สุด ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนภูเก็ต”

(วัยรุ่นชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“แรงงานต่างด้าวที่มาทำงาน หรือจ้างเพื่อมาทำความสะอาดที่บ้าน อาจจะเป็นแรงงานพม่า สิ่งที่เราสัมผัสได้ก็คือ เขาเข้ามาทำงานให้เรา แล้วเขาจะรู้ว่าคนภูเก็ตเอื้อเฟื้อมีน้ำใจ ไม่ใช่แค่ว่าเราทำเสร็จจ่ายเงินไป แต่

นักท่องเที่ยว ประเพณีถือศีลกินผัก ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

เราก็มีของ กับข้าว และผลไม้ แบ่งไปกิน เขาก็มีความรู้สึกและผลที่ตอบกลับมันก็ดี และสังเกตดีๆ คนภูเก็ตจะมีแรงงานพม่าที่อยู่กับเรานานมากกว่า 1 ปี ที่ดูแลและรับใช้คนในบ้าน ซึ่งบางคนพูดไทยได้แล้ว ตามร้านค้าก็สามารถคิดเงินได้แล้ว"

(ผู้นำหญิง : ภูเก็ต)

สำหรับจังหวัดภูเก็ตนั้นความสุขยังเกิดจากความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมการแต่งกายแบบเดิม และภาษาพื้นเมือง และการที่ยังรักษาให้คงอยู่จนถึงปัจจุบันทำให้วัยรุ่นยังคงรู้จักและมีความภูมิใจ

"การแต่งตัวแตกต่างจากที่อื่น วัฒนธรรมบาบ๋า-ย่าหยา เหมือนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานที่ ซึ่งจะใส่เมื่อมีงานต่างๆ"

(วัยรุ่นชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"ภาษาพื้นเมืองของภูเก็ต ความจริงคือภาษาฮกเกี้ยน เวลาใช้ก็จะใช้ไทยคำฮกเกี้ยนคำ คือถูกแปลงให้เข้ากับคนภูเก็ตแล้ว สำเนียงเสียงอาจจะไม่ใช่จีนทีเดียว ถ้าเป็นคนดั้งเดิมจะฟังรู้เรื่อง สมัยนี้ก็ยังมีสอนในโรงเรียน อย่างโรงเรียนสตรีภูเก็ตก็สอน เขาเรียกว่าภาษาภูเก็ต คนตะกั่วป่า คนพังงา จะฟังรู้เรื่อง"

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"การแต่งตัวแตกต่างจากที่อื่น วัฒนธรรมบาบ๋า-ย่าหยา เหมือนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานที่ ซึ่งจะใส่เมื่อมีงานต่างๆ"

(วัยรุ่นชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

ประเพณีถือศีลกินผัก ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

ตึกชิโน-โปรตุกีส ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

"ตอนนี้เราจะเน้นให้เขามาท่องเที่ยวในเขตเมืองที่เป็นสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส และที่นี่ลูกหลานก็เริ่มจะกลับมาทำกิจการเองที่ทันสมัยมากขึ้น เพราะว่าพวกเขามองเห็นคุณค่าที่มันจะเกิดขึ้น และบ้านเรือนที่เขาจะต้องอนุรักษ์ไว้ โดยเฉพาะถนนถลาง ในอำเภอเมือง"

(ผู้นำหญิง : ภูเก็ต)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสนทนากลุ่มกับคนพื้นที่จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันว่า การมีวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย และภาษา ก่อให้เกิดความสุขทั้งจากทางกายและทางจิตใจ ทั้งยังก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในชุมชน ซึ่งตรงกับการสนทนากลุ่มที่เห็นว่าการมีงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ทำให้ครอบครัว เพื่อน และชุมชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันสร้างความสามัคคี และได้รับความรื่นเริงสนุกสนาน ทั้งยังได้มีโอกาสทำบุญทำทาน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีความสุข รวมทั้งการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์

การปฏิสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน

ความสุขเกิดขึ้นได้หลายระดับทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ชาติ และโลก[34] การสร้างดัชนีความสุขจากงานของสุวิดา ธรรมมณีวงศ์[35] ซึ่งได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำ นักพัฒนา นักวิชาการ และหน่วยงานราชการ พบว่า ความสุขส่วนหนึ่งเกิดจากคนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการพูดคุยสนทนากันอย่างต่อเนื่อง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน จากงานของ Richard Layard[36] พบว่า ความสุขจะเกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลเนื่องจากคนเป็นสัตว์สังคม

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า จากลักษณะนิสัยโดยพื้นฐานของคนพื้นถิ่นพังงาเป็นคนมีน้ำใจ รักสงบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ประกอบกับจังหวัดพังงาเป็นเมืองขนาดเล็ก ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกันรู้จักสนิทสนมกันอย่างดี อยู่กันแบบพี่แบบน้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ เช่นเดียวกับจังหวัดภูเก็ตที่เห็นว่าความสุขในระดับชุมชน คือความรู้สึกของผู้ที่อยู่อาศัยใน

---

[34] กรรมะ กาเลย์. 2550. ลักษณะและระดับของความสุขในบริบทของสังคมภูฏาน. ภูฏาน ต้นธารความสุข มวลรวมประชาชาติ 2 : คิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนา. สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา. กรุงเทพฯ.

[35] สุวิดา ธรรมมณีวงศ์. มปป. ดัชนีความสุข : มองจากระดับล่าง (Happiness index from the bottom). สืบค้นจาก http://www.km.nida.ac.th/home/images/pdf/3-1.pdf. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2556.

[36] อ้างใน สุวิดา ธรรมมณีวงศ์. มปป. ดัชนีความสุข : มองจากระดับล่าง (Happiness index from the bottom). สืบค้นจาก http://www.km.nida.ac.th/home/images/pdf/3-1.pdf. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2556

ชุมชนเดียวกัน ทั้งเพื่อน เพื่อนบ้าน และคนอื่นๆ ยังคงให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งยังได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน และทำให้ตนเองมีความสุข

"คนที่นี่อยู่กันแบบพี่แบบน้อง ผู้คนช่วยเหลือกัน คนมีน้ำใจ"

(วัยรุ่นชาย : เขตชนบท : พังงา)

"มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอะไรก็บอกกล่าวกัน พูดคุยกัน พึ่งพากันได้ มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอะไรก็ปรึกษาหารือกันได้"

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตชนบท : พังงา)

"ผมเป็นคนที่อื่น เป็นคนนครศรีธรรมราช แต่มาอยู่นี่ 10 กว่าปี ผมเคยอยู่ทับปุดประมาณ 10 ปี มีตำรวจมาเสียชีวิต โดยที่ไม่มีญาติพี่น้อง คนทับปุดจัดงานศพให้แกเหมือนกับเป็นญาติคนหนึ่ง ผมประทับใจมากเลย"

(ผู้นำชาย : พังงา)

"ผมเป็นคนที่อื่น เป็นคนนครศรีธรรมราช แต่มาอยู่นี่ 10 กว่าปี ผมเคยอยู่ทับปุด ประมาณ 10 ปี มีตำรวจมาเสียชีวิต โดยที่ไม่มีญาติพี่น้อง คนทับปุดจัดงานศพให้แก เหมือนกับเป็นญาติคนหนึ่ง ผมประทับใจมากเลย"

(ผู้นำชาย : พังงา)

การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน พังงา
ที่มา : ทีมวิจัย

“การเป็นคนภูเก็ตได้อยู่ในพื้นที่ ได้อยู่กับญาติมิตร พี่น้อง เพื่อนพ้องที่รู้จักกันมานาน ก็ทำให้มีความสุขแล้ว เกิดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน”

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“การอาศัยอยู่ในชุมชนที่อบอุ่น เหมือนครอบครัวเดียวกัน ไม่แบ่งแยกกันเป็นกันเอง”

(วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่าความสุขเกิดจากคนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการพูดคุยสนทนากันอย่างต่อเนื่อง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มกับคนพื้นที่จังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ตว่า ความสุขในระดับชุมชนเกิดจากการได้อยู่ในสังคมที่มีเพื่อนและเพื่อนบ้านที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสามัคคีและความสุข

“การเป็นคนภูเก็ต ได้อยู่ในพื้นที่ ได้อยู่กับญาติมิตร พี่น้อง เพื่อนพ้อง ที่รู้จักกันมานาน ก็ทำให้มีความสุขแล้ว เกิดการเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกัน และกัน”

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

ความมั่นคงของอาชีพและรายได้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจถือว่ามีความสำคัญเป็นลำดับต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่ไม่ได้ร่ำรวย และบุคคลที่มีงานทำที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ต่อเนื่อง ย่อมทำให้สามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุข[37] การมีอาชีพที่มั่นคง นำไปสู่การมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและมีเงินเหลือเก็บออม ทำให้บุคคลสามารถมีที่อยู่อาศัย การศึกษา และดูแลสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์อยู่เสมอ จึงทำให้เกิดความสุขทั้งกายและใจ[38]

จังหวัดพังงา จากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะของจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2553 โดยการสอบถามจากบุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานในรอบปี พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของประชากรพังงามีอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง คิดเป็นร้อยละ 55 โดยมียางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก รองลงมา คือ อาชีพการขายส่งและการขายปลีก คิดเป็นร้อยละ 12 และอาชีพที่พักแรมและบริการด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 9[39] และร้อยละ 94 ของครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดินและ

---

[37] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554.

[38] จิรายุ สุคนธรัตน์. 2550. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสุมทรสาคร. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[39] สำนักงานสถิติจังหวัดพังงา. 2553. ตารางที่ 15 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานในรอบปีจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ยางพารา พืชเศรษฐกิจหลัก พังงา
ที่มา : http://123.242.170.139/newweb2011/images/stories/lates_news/2013/92056.jpg

ที่อยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งในที่นี้กว่าร้อยละ 95 เป็นเจ้าของโดยไม่มีภาระผ่อนชำระใดๆ ทั้งสิ้น[40] ส่วนในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดพังงา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก (หมายถึงโรงงานที่มีเงินลงทุนน้อยกว่า 10 ล้านบาท หรือมีการจ้างแรงงานไม่เกิน 50 คน) จากรายงานความเคลื่อนไหวการลงทุนภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดพังงา ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2556[41] พบว่า จังหวัดพังงามีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 360 โรงงาน และมีจำนวนคนงานทั้งหมด 5,199 คน โดยอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนมากที่สุดอันดับ 1 คือ อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ประกอบด้วยกิจการแปรรูปไม้ยางพาราเป็นหลัก รองลงมา

---

[40] สำนักงานสถิติจังหวัดพังงา. 2553. ตารางที่ 3 ครัวเรือนส่วนบุคคล จำแนกตามการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน การครอบครองที่อยู่อาศัย และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[41] สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพังงา. 2556. รายงานความเคลื่อนไหวการลงทุนอุตสาหกรรมของจังหวัดพังงา ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2556. กระทรวงอุตสาหกรรม.

คือ อุตสาหกรรมอาหาร ได้แก่ การผลิตน้ำแข็ง การสกัดน้ำมันปาล์มดิบ และอาหารแช่แข็ง

จังหวัดภูเก็ต จากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะของจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553 โดยการสอบถามจากบุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานในรอบปี พบว่า ประชากรจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่มีอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและบริการ โดยส่วนหนึ่งมีอาชีพเกี่ยวกับที่พักแรมและบริการด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา คือ อาชีพการซ่อมยานยนต์และจักรยาน คิดเป็นร้อยละ 22 และอาชีพการก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 11[42] จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดปี พ.ศ. 2554 มีทั้งสิ้น 8,271,722 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 2,375,725 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 5,895,997 คน ซึ่งเดินทางมาจากหลากหลายประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศจีน ประเทศเยอรมนี ประเทศรัสเซีย และอื่นๆ[43] จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 432 โรงงาน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2552) โดยตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองมากที่สุด 326 โรงงาน รองลงมาตั้งอยู่ที่อำเภอถลาง 74 โรงงาน และอำเภอกระทู้ 32 โรงงาน[44] ประมาณร้อยละ 19 เป็นอุตสาหกรรมขนส่ง รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมอโลหะ ร้อยละ 12 และอุตสาหกรรมอาหาร ร้อยละ 9[45] ในด้านการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและที่อยู่อาศัย พบว่ามีเพียงร้อยละ 58 ของครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดินและที่อยู่อาศัยของตนเอง นอกนั้นยังต้องเช่าอยู่[46]

---

[42] สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต. 2553. ตารางที่ 15 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานในรอบปีจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

[43] กลุ่มข้อมูลสถิติด้านท่องเที่ยว. 2555. ข้อมูลนักท่องเที่ยวภาคใต้ ปี พ.ศ. 2555. กรมการท่องเที่ยว.

[44] สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ต. 2552. จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดภูเก็ต แยกเป็นรายอำเภอ. กระทรวงอุตสาหกรรม.

[45] สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ต. 2552. จำนวนโรงงานแยกตามหมวดอุตสาหกรรม. กระทรวงอุตสาหกรรม.

[46] สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต. 2553. ตารางที่ 25 ครัวเรือนส่วนบุคคล จำแนกตามการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินการครอบครองที่อยู่อาศัย และเขตการปกครอง. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ทั้งพังงาและภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีรายได้ดีจากการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ในส่วนของจังหวัดพังงามีความมั่นคงของอาชีพและรายได้จากการมีผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นพืชผลถาวร เช่น ยางพารา หรือปาล์มน้ำมัน เนื่องจากไม่ต้องมีความกังวลว่าผลผลิตจะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และสามารถเก็บเกี่ยวได้นานหลายปี ดังนั้นการที่ชาวพังงาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม จึงเป็นการประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคงและยั่งยืนจึงส่งผลให้มีความสุข นอกจากนี้ เกษตรกรชาวพังงาส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเองที่ตกทอดมาจากรุ่นพ่อแม่ ยิ่งทำให้อาชีพมีความมั่นคงมากขึ้นด้วย

"ไม้ที่ปลูกจะเป็นพืชถาวร ได้รายได้ระยะยาว ทำให้อาชีพยั่งยืน ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ทำให้เรามีความสุข เพราะเรามีอาชีพที่ยั่งยืน"

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : พังงา)

"ที่ดินก็เป็นที่ตกทอดกันมา ทำมาหากินสะดวก"

(ผู้สูงอายุชาย : เขตชนบท : พังงา)

"คนพังงาไม่คุ้นเคยกับการกู้เงิน แล้วจังหวัดพังงา คนตะกั่วป่าบ้านผมมีเงินฝากในธนาคารประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าล้าน ไม่ได้เอาไปใช้ ไว้อยู่ในธนาคารอย่างเดียว เป็นเศรษฐีรุ่นเก่า เป็นคนรวยมาก่อน เศรษฐีเหมืองแร่ แล้วก็เปลี่ยนจากธุรกิจเหมืองแร่มาเป็นเจ้าของสวนยาง และจะเห็นได้ว่าเมื่อก่อน คนจังหวัดพังงาที่ส่งลูกหลานไปเรียนที่ต่างๆ ก็ดี สมมุติว่าลูกหลานโทรมาบอกว่าวันนี้ขาดเงิน เราสามารถนำแร่ดีบุก และยางพาราไปขาย ขี้ยาง ขี้แร่ก็ขายได้ เราสามารถเปลี่ยนได้โดยฉับพลัน ด้านการประมงเราก็มีแต่ไม่เยอะคนในพื้นที่ไม่ทำ เจ้าของกิจกรรมแพปลาส่วนมากมาจากเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ก็จะบางโซนที่ติดทะเล โซน

"ไม้ที่ปลูกจะเป็นพืชถาวร ได้รายได้ระยะยาว ทำให้อาชีพยั่งยืน ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ทำให้เรามีความสุข เพราะเรามีอาชีพที่ยั่งยืน"

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : พังงา)

การท่องเที่ยวและบริการ
อาชีพหลัก ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

ท้ายเหมือง คุระบุรี เกาะยาว ยังมีอาชีพทำประมงอยู่ มีการแบ่งเป็นโซนทำอาชีพ ทำให้ไม่เกิดการแข่งขันกัน"

(ผู้นำชาย : พังงา)

ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีรายได้ดีจากการเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงมีอาชีพให้เลือกทำมากและสามารถทำได้ตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย งานโรงแรมและที่พัก หรืองานประเภทอื่นที่เกี่ยวเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ดังนั้น ความสุขอันเกิดจากการมีอาชีพและรายได้ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญของคนภูเก็ต

"ภูเก็ตมีรายได้ดี ไม่ค่อยมีคนว่างงาน เพราะมีงานให้ทำเยอะ"

(วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

"ที่นี่มีงานให้ทำทั้งปี ไม่เหมือนอีสานที่ต้องทำเป็นฤดูกาล ถ้าขยันนะทำได้ตลอด"

(ธุรกิจส่วนตัวหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"คนเขาชอบมาอยู่ภูเก็ตเพราะหางานทำง่าย รายได้ดี ที่รัฐบาลประกาศให้ค่าจ้าง 300 บาท ภูเก็ตเลยจุดนั้นไปเยอะแล้ว ไม่ต้องห่วง อย่างวิ่งมอเตอร์ไซค์รับจ้าง รายได้วันละเป็นพัน"

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"อย่างถ้าบ้านอยู่ในเมืองคุณสามารถเปิดร้านทำโน่นทำนี่ได้ พูดง่ายๆ ว่าถ้าไม่ขี้เกียจและมีหัวคิดสามารถทำอะไรก็ได้ในภูเก็ต ถ้าบอกว่าอยู่ภูเก็ตแล้วตกงานนี่แสดงว่าแย่มาก เพราะว่าเขาหาคนทำงานเยอะมาก แม้แต่ในท้องถิ่นเอง อย่างเทศบาลก็ยังหาคนทำงาน งานบางประเภทไม่มีคนสมัครเลย เช่น เก็บขยะ กวาดถนน"

(ผู้นำชาย : ภูเก็ต)

"คนเขาชอบมาอยู่ภูเก็ตเพราะหางานทำง่าย รายได้ดี ที่รัฐบาลประกาศให้ค่าจ้าง 300 บาท ภูเก็ตเลยจุดนั้นไปเยอะแล้ว ไม่ต้องห่วง อย่างวิ่งมอเตอร์ไซค์รับจ้างรายได้วันละเป็นพัน"

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

บรรยากาศท่องเที่ยวป่าตอง ภูเก็ต
ที่มา : ทีมวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญของความสุข และการมีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ต่อเนื่อง ย่อมทำให้สามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความสุขจากมีงานที่มั่นคงของคนพังงา คือ การปลูกพืชผลที่สามารถเก็บเกี่ยวได้นาน เช่น ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ทำให้คนพังงามีความสุข เช่นเดียวกับคนภูเก็ตที่เห็นว่า จังหวัดภูเก็ตมีอาชีพให้เลือกทำมาก หากขยันก็สามารถหารายได้ได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และประชากรแฝง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของความสุขอันเกิดจากการมีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี[47] หรือเรียกว่า *"ความผาสุกทางสังคม" (Social Well-Being)*[48] และยังเป็นส่วนหนึ่งของคำว่า *"ทุนทางสังคม"* ด้วย เพราะเชื่อว่าหากบุคคลได้อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน ช่วยกันดูแลภายในชุมชนให้มีความปลอดภัย คนในสังคมนั้นย่อมมีความสุข[49]

ประชากรแฝง คือ แรงงานย้ายถิ่น ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด หรือย้ายระหว่างประเทศก็ได้ ทัศนคติของประชากรท้องถิ่นที่มีต่อประชากรแฝงมักจะเป็นในทางลบ เพราะเห็นว่าคนเหล่านี้ทำให้เกิดความแออัด สกปรก ปัญหาอาชญากรรม อุบัติเหตุ และอื่นๆ[50] นักเศรษฐศาสตร์ให้แนวคิดเรื่องความแออัดของประชากรว่าเกิดมาจากการพัฒนาประเทศ

---

[47] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554.

[48] พิสมัย วัฒนาวรสกุล. 2551. ปัจจัยพยากรณ์ความสุขในชีวิตของพนักงานองค์การรัฐบาลและเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[49] Rossarin Soottipong Gray, Rungthong Kramanon and Sasinee Thapsuwan. 2008. The determinants of happiness among Thai people Some evidence from Chai Nat and Kanchanaburi. Thammasat Economic Journal. Vol.26. No.2 : 72 - 87.

[50] รศรินทร์ เกรย์, ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, จักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ และสาสินี เทพสุวรรณ์. 2552. โครงการสถานการณ์คุณภาพชีวิตของประชากรจังหวัดระยอง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

"คนในพังงาเป็นคนถิ่นมากกว่าคนนอกจะไม่ค่อยเข้ามา และถ้าคนถิ่นเป็นคนดีปฏิบัติตัวดี คนนอกที่เข้ามาก็จะไม่กล้าปฏิบัติไม่ดี"

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตชนบท : พังงา)

ที่เน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เขตเมืองใหญ่ (City and Metropolitan areas) และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา[51]

จากการสนทนากลุ่มของจังหวัดพังงา เห็นว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นประเด็นความสุขที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากการที่จังหวัดพังงามีประชากรน้อย และคนพังงามีลักษณะนิสัยส่วนบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน รวมทั้งค่อนข้างมีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงทำให้คนพังงารู้สึกว่าตนเองไม่มีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

"ที่เราไม่มีขโมยคงเป็นเพราะเมืองเล็ก ส่วนมากคนก็รู้จักกันหมด"

(วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : พังงา)

"เพราะคนมันน้อย ก็ทำให้ได้รับการดูแลจากหน่วยงานราชการทั่วถึง และคนที่นี่อยู่สบายแล้ว เศรษฐกิจก็ดี ก็ไม่จำเป็นจะต้องขโมย"

(ข้าราชการชาย : เขตเมือง : พังงา)

นอกจากนี้ คนพังงายังเห็นว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังเกิดจากส่วนใหญ่ผู้ที่อาศัยอยู่ในพังงาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่แต่ดั้งเดิม หรือที่เรียกว่า *"คนถิ่น"* มากกว่าคนนอก เพราะจังหวัดพังงาไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากเหมือนจังหวัดภูเก็ต ส่วนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในภาคเกษตรและรับจ้างทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่ได้เข้ามาสร้างปัญหา และคนพังงาสามารถควบคุมดูแลได้ และเห็นว่าการจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อเข้ามาช่วยทำงาน ก็ลดภาระงาน

[51] อ้างใน ทศพนธ์ นรทัศน์ และอดิศร รุ่งสว่าง. มปป. การสร้างความสมดุลและยั่งยืนของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเข้มแข็งของสังคม. สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นจาก nesac.goco.co.th/upload/modDocument/file_27_tn-27-1676406059328.pdf. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2556

ลงไปได้มาก เพราะงานบางประเภทที่คนพื้นที่ไม่ต้องการทำเอง โดยเฉพาะงานกรีดยางและเก็บปาล์มน้ำมัน ส่วนลูกหลานก็นิยมไปเรียนต่อและทำงานที่อื่นกันหมด

"คนในพังงาเป็นคนถิ่นมากกว่า คนนอกจะไม่ค่อยเข้ามา และถ้าคนถิ่นเป็นคนดี ปฏิบัติตัวดี คนนอกที่เข้ามาก็จะไม่กล้าปฏิบัติไม่ดี"

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตชนบท : พังงา)

"พม่า เขาก็ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้คนพังงา เขาจะไม่เกเรหรือลักเล็กขโมยน้อย เพราะคนท้องถิ่นสามารถปราบได้ คนพวกนี้ก็จะไม่กล้า"

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตชนบท : พังงา)

"เด็กรุ่นใหม่ๆ จะไม่ได้เจริญรอยตามพ่อแม่แล้ว เดี๋ยวนี้ส่งลูกหลานไปเป็นมนุษย์เงินเดือน คือไปรับจ้าง เพราะเด็กมันไม่ทำ ก็เปิดทางให้คนอื่น (แรงงานต่างด้าว) เข้ามาอยู่แทน"

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : พังงา)

นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชนยังเห็นความสำคัญของแรงงานต่างด้าวอย่างมาก โดยกล่าวว่า

"ถ้าหากไม่มีแรงงานพวกนี้เราก็แย่ มันกระทบเป็นลูกโซ่ มากรีดยาง รายได้จากสวนยาง ทำให้เถ้าแก่มีรายได้ก็ได้แบ่งกัน แล้วที่นี่การค้าขาย คนพม่าใช้จ่ายเยอะที่อำเภอกะปงและอำเภอคุระบุรี ถ้าหากว่าแรงงานต่างด้าวไม่มี การทำงานก็มีผลกระทบอย่าว่าแต่จังหวัดพังงาอย่างเดียว จังหวัดภูเก็ตก็มีผลกระทบด้วย ถ้าไม่มีแรงงานต่างด้าว การก่อสร้างที่ภูเก็ตก็ไม่มีคนทำด้วย"

(ผู้นำชาย : พังงา)

แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดพังงาว่าอาจส่งผลกระทบในทางลบได้ โดยเห็นว่า ในอนาคตเมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมกลุ่มประเทศอาเซียนที่อนุญาตให้แรงงานเดินทางเข้าออกได้สะดวกขึ้น ทำให้กังวลว่าแรงงานเหล่านี้จะเข้ามาแย่งงานทำ และทำให้คนในพื้นที่ต้องออกไปหางานที่อื่นทำแทน นอกจากนี้กลุ่มข้าราชการยังเห็นว่า แรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในจังหวัดพังงาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้คนพังงาเข้าถึงบริการต่างๆ ของรัฐได้ยากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องการจะไปใช้บริการในโรงพยาบาลของรัฐ เพราะแรงงานพม่าเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมากจนรู้สึกว่าไม่เพียงพอ

> *"ถ้าในอนาคตคนพื้นที่เริ่มโตขึ้น แต่คนต่างด้าวเข้ามาเยอะ แล้วพวกเราไม่ได้ออกไปทำงานข้างนอก พวกต่างด้าวก็จะมาแย่งอาชีพพวกเรา ทำให้คนในพื้นที่ต้องออกไปหางานที่อื่นทำแทน"*
>
> (วัยรุ่นหญิง : เขตชนบท : พังงา)

ในส่วนของคนภูเก็ตเห็นว่า การเข้ามาของประชากรแฝงจำนวนมาก โดยเฉพาะคนต่างด้าว ก่อให้เกิดความทุกข์แก่คนภูเก็ตอย่างมาก เพราะเห็นว่าเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

> *"ประชากรแฝงก็มีทั้งต่างจังหวัด ต่างประเทศ เยอะแยะไปหมด ก็กังวลมาก เป็นตัวสำคัญเลย เพราะมีการปล้นฆ่าบ่อย"*
>
> (ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"เดี๋ยวนี้ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะมีคนนอกมาเยอะ บางทีแถวนี้ก็โดนขโมยของบ้าง"

(ธุรกิจส่วนตัวหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของความสุขอันเกิดจากการมีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี และหากบุคคลได้อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน ช่วยกันดูแลภายในชุมชนให้มีความปลอดภัย คนในสังคมนั้นย่อมมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มที่พบว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของบุคคลและสังคม ในกรณีของจังหวัดพังงาที่เห็นว่าตนเองมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง เพราะพังงาเป็นเมืองสงบ ไม่มีคนนอกเข้ามาอยู่อาศัยมาก แต่จะมีคนต่างด้าวเข้ามาอยู่ในภาคเกษตรกรรมบ้าง ซึ่งก็สามารถควบคุมดูแลได้อย่างดี ในทางกลับกัน จังหวัดภูเก็ตกลับมีความรู้สึกเป็นทุกข์ เพราะไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างมาก เนื่องจากการเข้ามาอยู่อาศัยของประชากรแฝงทั้งที่เป็นชาวต่างชาติ และยังเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม

"ประชากรแฝงก็มีทั้งต่างจังหวัด ต่างประเทศ เยอะแยะไปหมด ก็กังวลมาก เป็นตัวสำคัญเลย เพราะมีการปล้นฆ่าบ่อย"

(ผู้สูงอายุชาย : เขตเมือง : ภูเก็ต)

ยาเสพติด

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มขยายตัวรุนแรงมากขึ้น ทั้งจากการผลิตภายในประเทศและการขนย้ายลำเลียงผ่านประเทศไทย ทั้งนี้ผู้ที่เสพยาเสพติดจำนวนมากมักเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน และมีแนวโน้มอายุลดลงเรื่อยๆ ซึ่งผู้ที่ติดยาเสพติดมักจะสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมอย่างมาก[52] จากการศึกษาเรื่องความสุขในสายตาของชุมชน[53] พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความทุกข์คือปัญหาในเรื่องยาเสพติด

จากข้อมูลของแผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557 - 2560[54] สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพังงาถือว่าไม่มีความรุนแรงมากนัก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน แต่ก็มีแนวโน้มการจับกุม และจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มบุคคลที่ค้ายา มักเป็นคนในพื้นที่ และมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเชื่อมโยงเครือข่ายค้ายาเสพติดกับจังหวัดภูเก็ต โดยจังหวัดพังงาจะเป็นสถานที่พักยาเพื่อส่งขายต่อในจังหวัดภูเก็ต ในขณะที่

---

[52] ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ. 2555. แผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2555. ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ

[53] ประสพศรี รักความสุขม, ทนงศักดิ์ สุเทพากรม, สุเมธ เหลืองศิริมงคล และสุชาติ ชะนะภัย. 2550. ความสุขในสายตาของชุมชน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา.

[54] กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. มปป. แผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557 - 2560. สำนักงานจังหวัดพังงา.

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดภูเก็ต[55] พบว่า ยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ถูกนำมาจากที่อื่น เนื่องจากภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงมีการเข้าออกของประชากรตลอดเวลา ทั้งยังมีกำลังซื้อสูง จึงเป็นแรงจูงใจในการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่าย นอกจากนี้ ยังมีกรณีของคนค้ายาเสพติดระหว่างภาคและประเทศด้วย

จากการสนทนากลุ่มในจังหวัดพังงา ได้มีการแสดงความคิดเห็นเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติดว่า ถ้าพื้นที่ไหนที่มีความเจริญยาเสพติดมักจะแพร่เข้ามา แต่สำหรับจังหวัดพังงาอาจจะมาจากคนนอกพื้นที่ที่นำยาเสพติดเข้ามาแพร่ระบาด ซึ่งปัญหายาเสพติดเป็นสิ่งที่บั่นทอนต่อความสุขของครอบครัวและชุมชน เหมือนกับโรคมะเร็งร้ายที่แทรกซึมเข้ามาในสังคม ทำให้ภาพรวมของสังคมและชุมชนมีความสุขลดลง เพราะต้องหวาดระแวงในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของชาวภูเก็ตเช่นเดียวกัน

> *"ปัญหายาเสพติดถ้าอยู่ที่ไหนถึงแม้ว่าจะมีความสุข มันก็สามารถแทรกซึมเหมือนกับเชื้อโรค ก็เข้ามาบ่อนทำลายเศรษฐกิจ เยาวชนและสังคม ทำให้เสื่อมโทรมได้ ซึ่งตรงนี้ก็อยู่นอกเหนืออำนาจของคนในพื้นที่ ราชการและส่วนภูมิภาคต้องช่วยกันดูแลด้วย ถึงจะทำให้ความสุขไม่ลดลง"*
>
> (ผู้นำชาย : พังงา)

"ปัญหายาเสพติดถ้าอยู่ที่ไหนถึงแม้ว่าจะมีความสุขมันก็สามารถแทรกซึมเหมือนกับเชื้อโรค"

(ผู้นำชาย : พังงา)

[55] กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. 2556. สรุปสถานการณ์ปัญหายาเสพติดพื้นที่จังหวัดภูเก็ต. สืบค้นจาก http://123.242.171.10/descr/introduce/dataPK53/drugs1.php. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2556.

“กังวลเกี่ยวกับยาเสพติดของลูกหลานกับวัยรุ่น มีทุกหย่อมหญ้า มีในชุมชนก็เยอะ”

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“กังวลเกี่ยวกับยาเสพติดของลูกหลานกับวัยรุ่น มีทุกหย่อมหญ้า มีในชุมชนก็เยอะ”

(ผู้สูงอายุหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“ยาเสพติดก็มากับประชากรแฝง มาเช่าบ้านอยู่ก็ไม่รู้ว่าเอายามาเก็บหรือเปล่า”

(ธุรกิจส่วนตัวหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

ประเด็นที่ทำให้ความสุขของทั้งสองจังหวัดลดลง และถือว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะในจังหวัดท่องเที่ยวอย่างภูเก็ต ซึ่งจากการสนทนากลุ่มเชื่อว่า แพร่เข้ามาโดยผ่านทางนักท่องเที่ยวต่างชาติและคนต่างชาติที่เข้ามาหางานทำ

การอยู่ร่วมกัน ของคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา

การเข้ามาอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติ ซึ่งในแต่ละเชื้อชาติไม่ต้องละทิ้งเอกลักษณ์ของตน แต่ควรได้รับการยอมรับจากเชื้อชาติอื่น ความแตกต่างของเชื้อชาติไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหา แต่ทำให้เกิดความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง และมีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียว อยู่กันแบบพี่น้องได้[56] ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างเอกลักษณ์ขึ้นใหม่ ซึ่งจะต้องไม่ขัดแย้งกับเอกลักษณ์เดิม ทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ได้[57]

จังหวัดภูเก็ตเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลหลากหลายเชื้อชาติและศาสนามาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ดังนั้นภูเก็ตจึงเป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่เข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการอยู่ร่วมกันของชาวไทย-พุทธ ไทย-มุสลิม ชาวจีน และชาวต่างชาติ โดยไม่มีการแบ่งแยก เพราะทุกเชื้อชาติให้ความเคารพและไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกัน ทำให้มีการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

---

[56] รศรินทร์ เกรย์, สุภาณี ปลื้มเจริญ, และเรวดี สุวรรณนพเก้า. 2550. ที่นี่ประจำไม้. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล : นครปฐม.

[57] ดุลยภาค ปรีชารัชช. มปป. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กับการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก http://www.polsci.tu.ac.th/fileupload/39/58.pdf. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556.

“เรามีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ผสมทั้งไทย จีน มุสลิม และต่างชาติ เช่น แขกสิกข์ และพวกฝรั่ง เพราะเราเคารพซึ่งกันและกัน”

(เกษตรกรชาย : เขตชนบท : ภูเก็ต)

“เรามีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ผสมทั้งไทย จีน มุสลิม และต่างชาติ เช่น แขกสิกข์ และพวกฝรั่ง เพราะเราเคารพซึ่งกันและกัน”

(เกษตรกรชาย : เขตชนบท : ภูเก็ต)

“เราอยู่กันแบบไม่แบ่งแยก เราอยู่ร่วมกันได้ทุกศาสนา”

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

“การสร้างความสุขในประเด็นหลักๆ เราต้องดูวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่ม ผมเชื่อว่าคนที่มีพื้นฐานหรือลักษณะที่แตกต่างกันก็มีความสุขที่ต่างกัน ผมเชื่อว่าศาสนาที่เรายึดถือหลักการปฏิบัตินั้นที่ทำให้เรามีความสุข ท้ายที่สุดคนเราก็ต้องมายึดเรื่องศาสนาเป็นสำคัญ หมายความว่าคุณจะนับถือศาสนาอะไร อย่างศาสนาพุทธก็มีหลักธรรมที่ทำให้คนมีความสุข ศาสนาอิสลามก็มีหลักการ หลักเกณฑ์ กฎหมาย ข้อปฏิบัติที่ทำให้คนมีความสุข ศาสนาไม่ใช่แค่เรื่องการศรัทธา แต่มันแฝงสิ่งต่างๆ เข้าไปทุกเรื่อง และศาสนาสามารถที่จะแก้ปัญหาได้หลายเรื่อง”

(ผู้นำชาย : ภูเก็ต)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติโดยไม่ต้องละทิ้งเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันระหว่างเชื้อชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม ที่พบว่าคนพังงาและคนภูเก็ตแต่ดั้งเดิมมีคนจากหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน และทุกเชื้อชาติมีวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของตนเอง โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือเข้าไปก้าวก่ายวัฒนธรรมอื่นๆ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจนถึงปัจจุบัน

การทำธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติและการนิยมขายที่ดินให้นักลงทุนต่างชาติในภูเก็ต

จากงานของปิยะนุช โปตะวณิช เรื่อง ตัวแทนอำพราง พบว่า ประเทศไทยเปิดโอกาสให้คนต่างชาติเข้ามาอยู่อาศัยเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการค้าการลงทุน เรียกว่า การทำธุรกรรมอำพราง คือ การถือกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ โดยการถือครองแทนผ่านความสัมพันธ์ทางครอบครัว (สมรสกับคนไทยหรือถือผ่านบุตรที่เกิดกับคนไทย) การเช่าหรือซื้อผ่านผู้ที่มีสัญชาติไทย เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศไทย[58]

การเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดภูเก็ต ผู้สนทนากลุ่มเห็นว่า ทำให้เกิดการจับกลุ่มเพื่อทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย หรือทำธุรกิจที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อคนพื้นที่ เป็นการทำธุรกิจระหว่างกลุ่มของตนเอง โดยคนพื้นที่จะไม่ได้มีส่วนในธุรกิจของชาวต่างชาติใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งคนภูเก็ตจะเรียกคนกลุ่มนี้ว่า *"มาเฟีย"* ประเทศที่จับกลุ่มกันมากที่สุด คือ ประเทศรัสเซีย รองลงมาคือประเทศเกาหลีใต้

> *"พวกมาเฟียที่เข้ามาต้มตุ๋น อย่างพวกรัสเซีย จะเปิดร้านเป็นของรัสเซียเลย จะไม่ใช้ไกด์คนไทยเลย"*
>
> (ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

---

[58] ปิยะนุช โปตะวณิช. 2554. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องตัวแทนอำพราง. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.

“กังวลว่าอีกหน่อย ที่ดินจะไม่ใช่ของคนภูเก็ต กลายเป็นของต่างชาติหมด เพราะคนภูเก็ตเดี๋ยวนี้ชอบขายที่ราคาที่ดินมันสูง”

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

“เหมือนเวลาพอลงจากเครื่อง พวกนี้ก็เอารถเกาหลีมารับ ไปกินร้านอาหารเกาหลี นอนโรงแรมเกาหลี ของฝากก็เป็นของเกาหลี คนพื้นที่ไม่ได้อะไรเลย”

(เกษตรกรชาย : เขตชนบท : ภูเก็ต)

นอกจากนี้ ยังมีความกังวลในเรื่องของคนพื้นที่ที่นิยมขายที่ดินให้กับนักลงทุนต่างชาติ เพราะเห็นว่าราคาที่ดินสูง ซึ่งในอนาคตอาจทำให้เกิดปัญหาตามมา

“คนภูเก็ตชอบขายที่ มันจะไม่มีความสุขเรื่องนี้ ชอบไปขายที่ให้คนต่างชาติ ทำให้พื้นที่ที่เป็นธรรมชาติหายหมด”

(ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“กังวลว่าอีกหน่อย ที่ดินจะไม่ใช่ของคนภูเก็ต กลายเป็นของต่างชาติหมด เพราะคนภูเก็ตเดี๋ยวนี้ชอบขายที่ราคาที่ดินมันสูง”

(เกษตรกรหญิง : เขตชนบท : ภูเก็ต)

จังหวัดภูเก็ต
ที่มา : http://image.ohozaa.com/i/4b0/93sLIp.jpg

จังหวัดภูเก็ต
ที่มา : http://image.ohozaa.com/i/68f/O7kKrJ.jpg

การเข้ามาของนักลงทุนต่างชาติเพื่อมากว้านซื้อกิจการและที่ดินในจังหวัดภูเก็ต ทำให้คนพื้นที่เกิดความกังวลใจเป็นอย่างมาก เพราะในอนาคตจังหวัดภูเก็ตจะไม่ได้รับประโยชน์จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวอีกต่อไป รวมทั้งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามจากการขายที่ดินให้นักลงทุนเหล่านี้

ความเป็นเมืองและปัญหารถติดในภูเก็ต

ในปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะของความเป็นเมืองสูง มีความหนาแน่นของประชากรสูงถึง 968 คนต่อตร.กม. ซึ่งสูงกว่าจังหวัดพังงา 16 เท่า และประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) อาศัยอยู่ในเขตเมือง (ตาราง 1 หน้า 9)

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ปัญหาที่เกิดจากความเป็นเมืองของภูเก็ต คือ ปัญหาเรื่องรถติด ซึ่งลดความสุขของประชากร และเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในชั่วโมงเร่งด่วนจะเกิดปัญหาการจราจรติดขัดมาก ซึ่งส่งผลในด้านจิตใจและความเครียด เนื่องจากปริมาณรถที่เพิ่มมากขึ้น แต่ถนนกลับเท่าเดิม ซึ่งการเข้ามาของประชากรที่เข้ามาทำงานที่ภูเก็ต ไม่ว่าจะเป็นคนต่างชาติ ต่างถิ่น พอเข้ามาอยู่ที่นี่ต้องมีรถส่วนตัวในการเดินทาง ส่วนหนึ่งมาจากอัตราค่าโดยสารรถสาธารณะที่มีราคาแพง ซึ่งการแก้ปัญหาก็ได้เงินงบประมาณจากภาครัฐในการทำอุโมงค์ในเส้นทางหลักที่มีปัญหาการจราจรติดขัด แต่การแก้ปัญหาในส่วนนี้ผู้นำท้องถิ่นมองว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เพราะว่าไม่ได้กำหนดหรือจำกัดเรื่องปริมาณการใช้รถ และปัญหาที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว เช่น หาดป่าตอง เจ้าของธุรกิจท่องเที่ยวมีการจับจองด้านหน้าชายหาดหมด ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถจอดรถเพื่อลงไปเที่ยวได้

“รถติดมาก เพราะจากเวลาที่เราเคยเดินทางไปประชุมในตัวจังหวัดแค่ 10 นาที เดี๋ยวนี้ต้องเผื่อเวลาเป็นชั่วโมง ยิ่งช่วงเวลาที่โรงเรียนเปิดเทอมตั้งไว้เลย 2 ชั่วโมงกว่าจะมาถึง แล้วโรงเรียนที่นี่จะกระจาย พอกระจายก็ทำให้รถติดทุกพื้นที่ คือ พื้นที่อะไรว่าง คุณอยากสร้างอะไร คุณก็ได้สร้าง คือ ไม่ได้มีการกำหนดผังเมืองแต่แรก ถนนเท่าเดิมแต่รถเพิ่มขึ้น”

(ผู้นำหญิง : ภูเก็ต)

“รถติด มลพิษ ก็สร้างความทุกข์ เพิ่งจะมาติดหนักช่วง 3 ปีที่ผ่านมา เหมือนสร้างถนนไม่ทันรถ ยิ่งมีนโยบายรถคันแรกด้วย”

(เกษตรกรชาย : เขตชนบท : ภูเก็ต)

“ภูเก็ตเริ่มมีชุมชนแออัดเพิ่มขึ้น จากพวกที่เป็นแรงงานต่างด้าวจะเข้ามาสร้างกระต๊อบอยู่ จนกลายเป็นชุมชนแออัด”

(ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

“เดี๋ยวนี้รถติด จะไปไหนต้องเผื่อเวลาเป็นชั่วโมง ที่จอดรถในชุมชนก็หายาก”

(ธุรกิจส่วนตัวหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

รถติด ภูเก็ต
ที่มา : http://www.bloggang.com/data/plaipanpim/picture/1345706235.jpg

ที่จอดรถหน้าตึกชิโน-โปรตุกีส
ที่มา : ทีมวิจัย

"ตอนนี้รถติดมาก ที่จอดรถก็ไม่มี"

(ข้าราชการหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

"เดี๋ยวนี้รถติด จะไปไหนต้องเผื่อเวลาเป็นชั่วโมง ที่จอดรถในชุมชนก็หายาก"

(ธุรกิจส่วนตัวหญิง : เขตเมือง : ภูเก็ต)

บ้านน้ำเค็มแห่งความสุข... การมีจิตอาสาภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ

ชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นหมู่บ้านชายฝั่งทะเลอันดามันที่ได้รับความสูญเสียมาก ทั้งทรัพย์สิน ผู้บาดเจ็บ และผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547

สภาพความเป็นมาของบ้านน้ำเค็ม[59]

แต่เดิม บ้านน้ำเค็มเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีครัวเรือนตั้งถิ่นฐานอยู่ประมาณ 30 กว่าหลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2515 - 2516 ได้มีการอนุญาตทำเหมืองแร่ดีบุกทั้งบนบกและในทะเล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 คือเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีการหลั่งไหลของผู้คนเพื่อเข้ามาทำเหมืองแร่มากขึ้น ทั้งจากคนในพื้นที่และคนต่างพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้จากการตั้งชื่อซอยต่างๆ ในบ้านน้ำเค็ม เช่น ซอยสุพรรณ ซอยนครศรีธรรมราช ซอยเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดย้ายเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพขุดแร่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ชุมชน

---

[59] ณัฐวุฒิ อัศวโกวิทวงศ์ และปูรณ์ ขวัญสุวรรณ. 2550. ประชาสังคม เครือข่าย และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำเค็ม จังหวัดพังงา. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*.Thammasat University.Vol. 5 Issue 2. 77 - 96.

ตั้งชื่อซอยตามจังหวัดที่ย้ายเข้ามา
ที่มา : ทีมวิจัย

บ้านน้ำเค็มมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก และผู้คนที่ประกอบอาชีพประมงเริ่มลดน้อยลงเพราะหันไปทำเหมืองแร่กันเกือบทั้งหมด ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิประเทศของพื้นที่ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2530 จำนวนแร่ที่ขุดอย่างต่อเนื่องเริ่มหมดลง จึงได้ยุติการขุดเหมืองแร่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาชาวบ้านน้ำเค็มจึงเริ่มกลับมาทำอาชีพประมงอีกครั้งจนถึงปัจจุบัน

หลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ

ชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นหมู่บ้านชายฝั่งทะเลอันดามันที่ได้รับความสูญเสียมากที่สุด ทั้งทรัพย์สิน ผู้บาดเจ็บ และผู้เสียชีวิต ชาวบ้านประมาณ 1 ใน 4 คน จากประชากรประมาณ 4,200 คน เสียชีวิตในเหตุการณ์ บ้านเรือนประมาณร้อยละ 80 ได้รับความเสียหายทั้งหมด ส่วนที่เหลือก็ชำรุดเสียหายต้องบูรณะซ่อมแซมใหม่ ปัจจุบัน ชาวบ้านน้ำเค็มได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และมูลนิธิต่างๆ ในด้านที่พักอาศัย รวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ทีมวิจัย

สภาพทางกายภาพของบ้านน้ำเค็ม

ชุมชนบ้านน้ำเค็มตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยมีทิศตะวันตกทั้งหมดติดต่อกับทะเลอันดามัน สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ตลอดพื้นที่สามารถพบเห็นขุมเหมืองแร่ที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ในอดีต มีทั้งขุมเหมืองแร่ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ส่วนพื้นที่ชายฝั่งทะเลจะเป็นท่าเทียบเรือและแพปลาเป็นส่วนใหญ่ บ้านเรือนที่พักอาศัยจะตั้งอยู่สองฟากถนนและลึกเข้ามาในซอยย่อยต่างๆ ระบบสาธารณูปโภคส่วนใหญ่เป็นสิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่หลังจากเหตุการณ์สึนามิ บ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีน้ำประปาและไฟฟ้าทั้งหมด ยกเว้นบางส่วนที่ย้ายไปจัดตั้งชุมชนใหม่ที่น้ำประปาและไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึง

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของบ้านน้ำเค็ม

ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีผู้คนจากหลากหลายภูมิลำเนาย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ในช่วงการทำเหมืองแร่ เมื่อมีการประกาศยกเลิกการทำเหมืองแร่แล้ว ผู้คนจึงเปลี่ยนอาชีพมา

เรือประมงในสวนอนุสรณ์สึนามิ บ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ทีมวิจัย

ทำประมงจนถึงปัจจุบัน บางส่วนค้าขาย และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างกรีดยาง และก่อสร้าง และในช่วงฤดูที่ไม่สามารถออกทะเลได้ ก็มีการประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ การแปรรูปสินค้าจากการประมง หรือรับจ้างทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการลงทุนจากนักลงทุนภายนอก เช่น การทำแพปลา การทำธุรกิจเรือข้ามฟากไปเกาะต่างๆ ตลอดจนธุรกิจการเก็บรังนกนางแอ่น เป็นต้น

ชาวบ้านน้ำเค็มประกอบด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์และนับถือศาสนาแตกต่างกันไป กล่าวคือ ชาวบ้านที่เป็นชาวตะกั่วป่าแต่ดั้งเดิมจะเป็นชาวไทย-พุทธ และไทย-มุสลิม นอกจากนี้ยังมีชาวมอแกนซึ่งเป็นชาวเล ไม่มีสัญชาติ และนับถือผี แต่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่โบราณ และปัจจุบันนี้ยังมีประชากรต่างด้าวชาวพม่าย้ายเข้ามาประกอบอาชีพเป็น

จำนวนมาก ซึ่งมีทั้งที่ถูกกฎหมายและลักลอบเข้ามา ด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนานี้เองทำให้ชุมชนบ้านน้ำเค็มเกิดรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลายเช่นเดียวกัน เช่น หนังตะลุง การเลี้ยงนกเขา และการแสดงรองเง็งของชาวมอแกน เป็นต้น

มุมมองของชาวบ้านน้ำเค็มในประเด็นผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ

ถ้าพูดเรื่อง "*สึนามิ*" เมื่อ 10 ปีที่แล้ว คงมีหลายๆ คนอาจจะไม่รู้จักว่าคืออะไร เรื่องราวในบ้านน้ำเค็มเป็นกรณีศึกษาหนึ่งของจังหวัดพังงาที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติคลื่นยักษ์ (สึนามิ) ทั้งทางตรงและทางอ้อม และได้รับความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ในครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึก สภาพจิตใจ และความสุขของผู้คนในบ้านน้ำเค็ม แต่หลังจากเหตุการณ์นี้ผ่านมา ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่มีการปรับเปลี่ยนแนวความคิดและการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเพื่อทำให้ความสุขกลับคืนมาได้อีกครั้ง ซึ่งสะท้อนผ่านแนวคิดและมุมมองของกลุ่มอาสาสมัครทั้ง 5 คน ดังนี้

วันชัย เจริญจิตต์ (หัวหน้าอาสาสมัคร อปพร.[60])

เหตุการณ์เกิดรวดเร็วจนตั้งตัวไม่ทัน

วันที่เกิดเหตุการณ์สึนามิ ตรงกับวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 โดยที่ผมไม่เคยรู้จักว่าคลื่นยักษ์สึนามิคืออะไร และไม่เคยได้ศึกษาเรียนรู้มาก่อน พอมาเกิดกับเรา เราก็ทำอะไรไม่ถูก ซึ่งเรื่องสึนามิก็ต้องยกให้ญี่ปุ่นเขาอย่างเดียว ซึ่งบรรยากาศในตอนนั้นก็ไม่น่าจะเกิดอะไร แดดจ้า ฟ้าใสดี และเป็นวันพระด้วย พอใกล้ๆ จะสิบโมงก็เกิดเหตุการณ์จ้าละหวั่นไปหมด มีน้ำขึ้นมา และมีซากอะไรมาเต็มไปหมด ลูกสาวก็เข้ามาบอกผมว่า "*น้ำมาๆ*" คนก็วิ่งกันวุ่นวายไปหมด สาเหตุที่ผมวิ่งทัน เพราะมีคนที่นั่งแถวสะพานปลาที่เขาเห็นก่อน แล้วเขาวิ่งผ่านหน้าบ้าน ผมก็วิ่งตามเขาไปด้วย ก็ไปอยู่แถวตลาดย่านยาว ปรากฏว่าเป็นกลุ่มแรกที่วิ่งไปเจอน้ำแถวๆ ข้างวัด น้ำก็ซัดตัดหน้า ผมก็ไม่รู้ว่าอะไรเกิดขึ้น บางคนก็วิ่งร้องไห้ ผ้านุ่งก็ไม่มี บางคนก็ตัวดำเลอะเทอะไปหมด

กว่าจะทำใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

พอเหตุการณ์เริ่มสงบลง สักประมาณบ่ายสามโมงของวันนั้น ผมก็รู้แล้วว่าเป็นคลื่นยักษ์สึนามิ แถวชายทะเลมีบ้านเพื่อนอยู่เยอะ ผมก็คิดว่าจะเข้าไปช่วยพวกเขา แต่ไปได้นิดเดียวก็มีข้าวของขวางเต็มไปหมด ส่วนบ้านผมเสียหายไปกับคลื่นทั้งหมด ผมก็ร้องไห้ เหมือนคนอยู่ในภาวะสติแตก เห็นคนเจ็บคนเสียชีวิตเกลื่อนไปหมด ส่วนคนที่เสียชีวิตเราก็จำไม่ได้ว่า

---

[60] อปพร. คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ขึ้นกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

เป็นใคร ก็มีการช่วยกันลำเลียงศพมาไว้หน้าอำเภอ หลังจากนั้นก็มีประกาศให้คนที่ประสบภัยมาอยู่ที่หน้า อบต. มีการมาตั้งเต็นท์ให้อยู่ และมีองค์กรต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือ แต่ตอนนั้นเราก็ไม่รู้ว่าใครเป็นใครบ้างเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งกว่าผมจะมาเจอครอบครัวก็สองวัน แต่ผมก็คิดว่าพวกเขารอด เพราะวิ่งมาด้วยกันถึงที่วัด แล้วจึงแยกย้ายกันไป โดยครอบครัวผมไปอยู่แถวเขาสก สุราษฎร์ธานี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้นเป็นเรื่องที่น่าหดหู่มาก ซึ่งประสบการณ์สึนามิของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน กว่าพวกเราจะทำใจได้ก็เป็นเดือน แม้ว่าครอบครัวผมจะไม่มีการเสียชีวิต แต่ครอบครัวคนอื่นเขาไม่ใช่ บางคนเดินหาศพญาติเป็นเดือน น่าสงสารมาก อย่างพวกพี่น้องภรรยาผมก็เดินหาน้องสาวกันเป็นเดือน ขึ้นไปดูตามเขา ตามอุทยานศพ ตอนหลังมาตรวจดีเอ็นเอพบ ตอนนั้นมีหน่วยงานหลายฝ่ายเข้ามาช่วยเหลือเยอะ คนที่ประสบภัยก็มีการแย่งรับความช่วยเหลือวุ่นวายไปหมด ตอนนี้ก็ได้รับบ้านหลังใหม่เรียบร้อยแล้ว

มีจิตอาสามากขึ้น

สมัยก่อนตอนยังไม่เกิดเหตุการณ์สึนามิ คนบ้านน้ำเค็มจะอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์กลับเปลี่ยนทัศนคติให้เรากลายเป็นผู้มีจิตอาสามากขึ้น ซึ่งแต่เดิมผมก็เป็นคนทำงานในเรื่องจิตอาสามาก่อน แต่ทำให้กับหน่วยงานรัฐบาล ได้มีการไปอบรมบ่อยๆ พอมาเกิดเหตุการณ์แบบนี้ผมคิดว่าน่าจะช่วยเพื่อนบ้านที่ประสบชะตากรรมร่วมกันได้ เพราะเมื่อก่อนนี้เราไม่ได้มีการพัฒนาคน พัฒนางานที่เกี่ยวกับหมู่บ้านเลย พอหลังเหตุการณ์สึนามิคนก็เริ่มมีจิตใจที่อ่อนลง บางครอบครัวเกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อพบเจอสภาพแบบนี้ทำให้ผมคิดว่าต้องทำใจให้ได้ ไม่คิดมาก เราต้องช่วยเหลือสังคม และมีความร่วมมือร่วมใจกัน

"ในชีวิตเราก็ไม่ต้องคิดอะไรมาก เพราะว่าเราอยู่ตรงไหนก็อาจจะเจอสภาวะแบบนี้ได้ ดังนั้นสิ่งไหนที่เราจะสามารถช่วยเหลือสังคมได้ ช่วยเหลือเพื่อนได้ ก็ต้องร่วมมือร่วมใจกันทำ"

(วันชัย เจริญจิตต์)

บรรลือ ชูศรี
(ทีมเตรียมความพร้อม เป็นผู้เฝ้าระวัง ที่สวนอนุสรณ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม 24 ชม.)

สมัยก่อนผมทำอาชีพประมง บ้านอยู่กระบี่ ชีวิตส่วนใหญ่ก็อยู่บนเรือประมง และย้ายมาอยู่ที่บ้านน้ำเค็มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ตอนเกิดสึนามิ ผมโดนน้ำซัดและลอยไปกับน้ำ เพราะว่าบ้านห่างจากทะเลแค่ 10 - 20 เมตร สุดท้ายก็ไปคว้าชั้นสองของตึกหนึ่งได้ โดยทำไปตามสัญชาตญาณ พอน้ำแห้งก็เดินตามหาลูกตามหาภรรยา ซึ่งผมเดินหาตั้งแต่เช้า ปีนป่ายไปตามซากปรักหักพัง เจอศพก็เปิดหน้าดู ไม่ใช่ก็หาต่อ ก็ถามคนที่ตามหาญาติกันไปตลอดทางว่า "*ใช่ของผมไหมๆ*" ไม่เจอก็ไปต่อ สุดท้ายก็มาเจอลูกและภรรยาที่หน้าอำเภอตอนหกโมงเย็นของวันนั้น คนโตตอนนั้นอายุ 19 ปี วันนั้นเขาไปเรียน กศน. ที่ตลาดย่านยาว ด้วยความที่เขาเป็นเด็กก็ไม่ได้เป็นห่วงใคร พอเกิดเหตุการณ์เขาก็หนีก่อน ซึ่งครอบครัวของผมสูญเสียยายกับหลานไป โดยที่ความรู้สึกตอนนั้นผมก็คิดอะไรไม่ออก กังวลว่าจะอยู่อย่างไร จะทำอะไร ก็เป็นอยู่นานกว่าจะหาย

เห็นคนอื่นมาช่วยเรา เราคิดอยากจะไปช่วยคนอื่นบ้าง

หลังจากนั้นผมเริ่มเข้ามาเป็นผู้เฝ้าระวังภัยตั้งแต่ปี 2550 ตอนนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ก็มีวิทยุสื่อสาร มือถือ กล้องส่องทางไกล เมื่อก่อนเรายังไม่ได้ศึกษาเรื่องการเดินทางของสึนามิ ก็คิดว่าต้องใช้หอคอยเพื่อเฝ้าระวัง แต่พอเราได้เรียนรู้เรื่องนี้ ทำให้คิดว่าเราไม่จำเป็นต้องมีหอคอยไว้ดูสึนามิแล้ว ตอนนี้ก็รื้อหอคอยออกไป การเฝ้าระวังภัยเรื่องสึนามิ เราแค่อาศัย

การดูเรื่องระดับน้ำว่ามีความผิดปกติหรือไม่ อย่างไร ถ้าเห็นสถานการณ์ไม่ดี ผมก็วิทยุบอกทีมงานให้เตรียมการอพยพ ซึ่งเมื่อก่อนเกิดสึนามิเราก็อยู่แบบตัวใครตัวมัน แต่ที่ผมมาเป็นอาสาสมัคร เพราะ

> *"ตอนเกิดเหตุการณ์สึนามิ เราเห็นคนอื่นเขาเข้ามาช่วยเยอะแยะ ผมก็เลยคิดว่าอยากจะไปช่วยคนอื่นบ้าง ได้ไปช่วยน้ำท่วมที่โคราช อยุธยา หลายจังหวัด พอทำแล้วก็มีความสุข ส่วนภัยอย่างอื่น ผมยังไม่เคยมีโอกาสได้ช่วย ซึ่งพวกค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็ได้รับจากหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย เช่น สสส. Asia Foundation AIDs กระทรวงมหาดไทย แอร์เอเชีย รักษ์ไทย เป็นต้น"*

"ตอนเกิดเหตุการณ์สึนามิ เราเห็นคนอื่นเขาเข้ามาช่วยเยอะแยะ ผมก็เลยคิดว่าอยากจะไปช่วยคนอื่นบ้าง ได้ไปช่วยน้ำท่วมที่โคราช อยุธยา หลายจังหวัด พอทำแล้วก็มีความสุข"

(บรรลือ ชูศรี)

เสาสัญญาณเตือนภัย
ที่มา : ทีมวิจัย

ประยูร จงไกรจักร (ประธานศูนย์ อปพร. และเป็นตัวแทนของจังหวัดพังงาเรื่องภัยพิบัติ)

ครอบครัวผมย้ายมาจากนครศรีธรรมราชตั้งแต่ปี 2528 ซึ่งจริงๆ แล้วคนดั้งเดิมที่บ้านน้ำเค็มนั้นน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นคนย้ายถิ่นมาจากที่อื่นทั้งนั้น แต่ผมคิดว่าไม่ว่าเราจะเป็นคนที่ไหน แต่พอมาอยู่และทำมาหากินที่นี่แล้ว เราก็ถือว่าเป็นบ้านเรา โดยผมเป็นคนมีญาติพี่น้องเยอะ ทั้งที่นามสกุลเดียวกัน และคนละนามสกุล ตอนเกิดสึนามิญาติพี่น้องผมเสียชีวิตประมาณ 50 - 60 คน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นมันแทบไม่น่าเชื่อ ทำให้เราต้องปรับความคิดใหม่ว่า สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ดังนั้น เราอย่ามัวไปเสียเวลาในการเสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น เราต้องใช้วิธีการหากิจกรรม และหาอะไรทำ เพื่อให้ลืมความเศร้าไปบ้าง

ความสุขเกิดขึ้นจากการให้กำลังใจตัวเองก่อน

หลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิ หลังจากที่เราทำใจได้ในระดับหนึ่งแล้ว เราจะพบว่าความสุขที่เกิดขึ้นนั้น มันเกิดตั้งแต่ตอนเราให้กำลังใจตัวเองแล้ว และยังมีความสุขจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างบ้านหลังใหม่ที่หน่วยงานต่างๆ เข้ามาสร้างให้ และสิ่งที่ตามมาหลังจากนั้นคือ ความสุขที่ได้มีอาชีพอีกครั้ง หลังจากที่เราไม่เหลืออะไรเลย ทำให้เรามองเห็นอนาคตว่าเรายังสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมนี้ได้ ความสุขต่อมาคือ การได้สร้างธนาคารชุมชนเพื่อให้คนได้มีการออม เพราะเห็นว่าเมื่อสมาชิกต้องการความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ เราก็ยัง

ช่วยเหลือได้ เช่น ค่าทำขวัญเด็ก 500 บาท ต่อมาเราก็เห็นว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติก็ส่งผลต่อความสุขเช่นเดียวกัน จึงมีการรณรงค์ให้ทุกคนรักทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์ป่าโกงกาง ทุกวันนี้จะหาคนตัดต้นไม้สักต้นก็ยากแล้ว

ชีวิตทุกคนมีค่าเท่ากันหมด

การฟื้นฟูและเยียวยาต่างๆ ทำให้เราได้สิ่งที่เราเคยมีกลับมา และยังได้ช่วยเหลือคนอื่นๆ ในชุมชนด้วย แม้ว่าความคิดของผมตอนเริ่มต้น ผมไม่ได้คิดว่าจะช่วยเหลือคนอื่น แต่เริ่มจากการที่เราคิดจะช่วยเหลือตนเองก่อน ผมแค่มาเรียนรู้ให้ตนเองและครอบครัวอยู่รอด แต่ผลที่ตามมานั้นกลับส่งผลต่อชุมชนด้วย ส่วนการออกไปช่วยคนอื่น เพราะเราคิดว่าคนพวกนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของเรา และชีวิตทุกคนมีค่าเท่ากันหมด ถ้าเรารอดเขาก็ต้องรอด เนื่องจากบ้านน้ำเค็มจะมีแรงงานต่างด้าวอยู่ร่วมกับคนในพื้นที่ปะปนกันไป ส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง ก่อสร้าง ค้าขายและรับจ้างบ้าง สมัยก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ คนในพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นจะทะเลาะวิวาทกับคนต่างด้าวบ่อยมาก เพราะตอนนั้นเรามีหลักคิดว่า เราไม่ยอมรับเขา เพราะในอุดมคติของเรา แรงงานต่างด้าวคือคนที่เข้ามาแย่งทรัพยากรมาแย่งอาชีพเรา ซึ่งเขาจะทำอะไร เราก็มองเขาผิดไปหมด พอหลังสึนามิเราก็ต้องมาปรับความคิดใหม่ โดยให้มานั่งคุยกันว่าเราไม่อยากให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง จึงเห็นว่าจริงๆ แล้วเขาไม่ได้มาทำปัญหาอะไรให้เรา แต่การสื่อสารตอนนั้นมันผิดพลาด เรามีความทุกข์ เขาก็มีความทุกข์

ส่วนชาวมอแกน โดยส่วนตัวแล้วผมคิดว่าเขาเป็นเหมือนเจ้าของพื้นที่ เพราะเขาอยู่มานานก่อนพวกเราจะย้ายถิ่นฐานมา แต่พอพวกเรามากลับไปเบียดเบียนเอาเปรียบเขา ไปแย่งชิงพื้นที่พวกเขา ไปหลอกให้เขาเซ็นชื่อจนได้พื้นที่ของเขามา ตอนนี้ก็มีการจัดพื้นที่อนุรักษ์ให้ชาวมอแกนอยู่โดยเฉพาะ ซึ่งเดิมทีชาวมอแกนจะอยู่บนเกาะ ต่อมาก็มีย้ายมาตั้งรกราก

> “ผมแค่มาเรียนรู้ให้ตนเองและครอบครัวอยู่รอด แต่ผลที่ตามมานั้นกลับส่งผลต่อชุมชนด้วย ส่วนการออกไปช่วยคนอื่น เพราะเราคิดว่าคนพวกนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของเรา และชีวิตทุกคนมีค่าเท่ากันหมด ถ้าเรารอดเขาก็ต้องรอด”
>
> (ประยูร จงไกรจักร)

บนฝั่ง เพื่อค้าขายกับคนอื่น ซึ่งก็คือบ้านน้ำเค็ม เมื่อมาอยู่บนฝั่งก็มีลูกหลานที่เกิดบนฝั่ง ทำให้ได้รับสิทธิ์ต่างๆ เหมือนคนไทย และมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งชาวมอแกนปัจจุบันนี้เป็นคนรุ่นใหม่ๆ หมดแล้ว มีการศึกษา และได้รับเอกสารสิทธิ์ต่างๆ เหมือนคนไทย เราก็อยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี

ไมตรี จงไกรจักร
(ผู้ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม)

จังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีทะเลสวยงาม มีน้ำตก ภูเขา ซึ่งนิสัยของคนพังงาดั้งเดิมไม่ดุร้าย และเป็นจังหวัดที่มีความปลอดภัยมากด้วย เพราะเราจะไม่มีการท่องเที่ยวแบบภูเก็ต หรือพัทยา คือ ตามชายหาดจะไม่มีการกางร่มหรือเปลอะไรแบบนั้น แต่ตอนนี้ปัญหาในพังงาที่เกิดขึ้น คือ เรื่องยาเสพติด ซึ่งจริงๆ แล้วก็เกิดกับทุกจังหวัดที่ยังจัดการไม่ได้ ถ้าเราจะทำงานเรื่องความสุขก็ต้องทำเรื่องยาเสพติดด้วย แต่อาจจะเป็นการนำร่องเล็กๆ เรื่องบ้านแห่งความสุข คือบ้านที่ไม่มียาเสพติด หลังจากนี้อีก 5 ปี ก็จะขยายให้ใหญ่ขึ้น ตอนนี้เราจะหาคนที่มองสังคมส่วนรวมมากกว่าเรื่องตัวเองยังมีน้อย เราน่าจะใช้ฐานอันนี้เป็นตัวขยายไปสู่ระดับอื่นๆ

จุดเริ่มต้นของการทำงานอาสาสมัคร

เดิมผมเป็นนักธุรกิจธรรมดา ไม่ได้สนใจเรื่องอะไรเลย แต่พอเกิดเหตุการณ์สึนามิ ซึ่งจากจุดนั้นเองที่เป็นการจุดประกายที่สำคัญที่สุดสำหรับผม เพราะไม่ว่าคนจะรวยหรือจน ทุกคนก็มีสิทธิ์ตายเหมือนกันหมด แล้วเราเอาอะไรไปไม่ได้เลย ขนาดบางคนเสื้อผ้ายังไม่มีติดตัว สิ่งนี้ทำให้ผมเห็นสัจธรรม และเห็นปรากฏการณ์ของสังคมที่มันเปลี่ยน โดยที่คนไม่รู้จักกัน ไม่ได้เป็นญาติอะไรกัน ก็เข้ามาช่วยเรากันเยอะแยะ ทำให้ผมคิดว่าเราต้องทำอะไรเพื่อที่จะตอบแทนสังคมกลับคืนบ้าง มันเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเอง เพราะตอนนั้นผมแทบไม่เหลืออะไร แต่เราก็ได้รับการช่วยเหลือจนกลับมาได้ และด้วยความที่พ่อผมที่เสียไป เขาเคยเป็นที่เคารพนับถือ และสามารถ

"คนไม่รู้จักกัน ไม่ได้เป็นญาติอะไรกัน ก็เข้ามาช่วยเรากันเยอะแยะ ทำให้ผมคิดว่าเราต้องทำอะไรเพื่อที่จะตอบแทนสังคมกลับคืนบ้าง"

(ไมตรี จงไกรจักร)

ประนีประนอมปัญหาของชาวบ้านได้ จากจุดนี้เองอาจทำให้ผมได้รับบุคลิกตรงนี้มาจากพ่อ เหมือนลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น

หลังจากนั้นเราก็เกิดการรวมกลุ่ม ถึงแม้ว่าช่วงแรกเราจะเถียงกัน ทะเลาะกัน แต่การทำงานของเรามีความคิดไปในแนวทางเดียวกัน คือ การช่วยเหลือคนอื่น พอปี 2549 เกิดอุทกภัยที่อุตรดิตถ์ พวกเราก็ไปช่วยเหลือกัน แต่ไปแบบไม่มีความรู้อะไร ไปเพียงเพราะว่าพวกเราอยากจะไปช่วย กิจกรรมแบบนี้ก็ทำให้เราเกิดอาสาสมัครขึ้นมาตลอด และเป็นการดึงศักยภาพของพวกเราออกมา และการได้ไปฟังความรู้จากเวทีต่างๆ ก็ทำให้เราได้เรียนรู้อะไรมากขึ้น ซึ่งจากที่สมัยก่อนชาวบ้านไม่เคยเชื่อเราเลย แต่เดี๋ยวนี้แค่พวกเราใส่เสื้ออาสาสมัครของ อปพร. มายืนอยู่ พวกชาวบ้านเขาก็เชื่อแล้ว ซึ่งถ้าเราอยากให้คนอื่นๆ มีแนวคิดเดียวกับเรา เราก็ต้องหาเครือข่ายต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของเราให้กระจายออกไป แต่เราจะทำเฉพาะคนที่อยากทำกับเรา ใครไม่เชื่อ ไม่ทำ เราก็ปล่อยเขา เราก็ขยายไปเรื่อยๆ จนถึงระดับประเทศ ในเรื่องการจัดการชุมชนอย่างไรในการเกิดภัยพิบัติ เราก็กำลังร่างกันอยู่ เราจะต้องเปลี่ยนแปลงความคิดคน โดยเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน อย่างในชุมชนของเราเอง พวกเราสร้างศรัทธากับคนในชุมชน เพราะทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์จะเห็นพวกเราตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร เราไปเป็นกลุ่มแรกตลอด แรกๆ เขาก็ไม่เชื่อหรอก ด่าพวกเราด้วยซ้ำ แต่ตอนนี้พวกชาวบ้านเชื่อหมดแล้ว

ประธาน ลายลักษณ์
(อาสาสมัคร อปพร.)

จุดเริ่มต้นของจิตอาสา

ก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ ผมมีอาชีพขายไอศกรีม โดยที่ไม่เคยยุ่งเกี่ยวหรือสนใจใครเลยในหมู่บ้าน เวลาที่หมู่บ้านมีกิจกรรมอะไร ผมก็ไม่เคยเข้าร่วม ในความคิดของผมตอนนั้นเงินต้องมาก่อน แต่พอเกิดเหตุการณ์สึนามิ ทำให้ผมบอกกับทุกคนว่า วันที่ 26 ธันวาคม 2547 วันนั้นทุกคนเหลืออะไร แล้วในวันนี้ทุกคนสามารถกลับมามีได้เหมือนเดิมไหม แต่สิ่งที่ไม่มีก็คือญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไป นอกนั้นเรามีได้หมด รถ บ้าน ตู้เย็น ของต่างๆ เราสร้างได้หมด แต่ชีวิตคนเราที่เสียไป เราหาไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราต้องคำนึงถึงชีวิตคนก่อนเป็นสำคัญ บางคนวัยไม่สมควรจะตายก็ตาย เพราะฉะนั้นทรัพย์สินเราไม่ต้องกังวล อะไรจะเกิดก็เกิด อย่างครอบครัวของผมสูญเสียแม่ไป ลูกผมเพื่อนช่วยไว้ได้ทั้งสองคน ส่วนภรรยาผมเป็นคนช่วยไว้ ผมเป็นคนว่ายน้ำเป็น แต่ภรรยาว่ายน้ำไม่เป็น ผมโกหกว่าผมว่ายน้ำเก่ง บอกเขาว่าไม่ต้องกลัว เขาก็จับผม ผมก็จับเขาไว้ ก็ลอยไปข้างหน้า ทำให้เรารอดชีวิต

พอหลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิประมาณ 2 - 3 เดือน เป็นช่วงที่พวกเราอยู่ในภาวะสติแตก เราก็ต้องเรียนรู้ที่จะทำอะไรเอง เพราะหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือได้ออกจากพื้นที่ไปแล้ว เราต้องมาเรียนรู้กระบวนต่างๆ ในการจัดการในพื้นที่เอง หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องค่าชดเชย แต่เขาไม่มีข้อมูลที่ดีในการจัดการ เพราะต่างคนต่างอยากจะช่วย แต่ไม่มีกระบวนการที่ดี ทำให้เกิดปัญหามาก เพราะคนที่

ประสบภัยต่างแย่งกันมารับค่าชดเชย คนที่ได้คือคนที่มาเข้าแถวเร็ว ไม่ได้กระจายไปให้ทั่วถึง ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าหน่วยงานรัฐคือที่พึ่งที่ดีที่สุด แต่ความจริงหน่วยงานภาครัฐเป็นแค่องค์ประกอบหนึ่งที่มาเยียวยาเท่านั้นเอง สิ่งหนึ่งที่เราสามารถพึ่งพากันได้ คือ ตัวเราและคนรอบข้างตัวเรา ผมถึงกลับมาทำเรื่องส่วนรวม และภรรยาผมเขาก็ให้กำลังใจว่า ไม่เป็นไรทำไปเถอะ วันนี้ไม่ได้ขายของก็ไม่เป็นไร เราอยู่กัน 2 คนไม่ได้ เราอยู่กัน 4 คน ไม่ได้ เราต้องมีคนข้างบ้านด้วย มีเพื่อนด้วย เวลาไปช่วยที่อื่น อย่างพวกผมเป็นอาสาสมัคร ผมไปอยู่กรุงเทพฯ ช่วยน้ำท่วม 2 เดือน แต่กลับมาบ้านคนในครอบครัวไม่เคยถามว่าไปทำไม มีแต่ถามว่าช่วยได้ไหม และให้กำลังใจ เพราะคนที่อยู่ในครอบครัวผมสนับสนุนและไม่คัดค้านในสิ่งที่ผมทำ

การจัดการองค์ความรู้ต่างๆ ในการเกิดภัยพิบัติ

วันที่ 8 สิงหาคม ปี 2548 เป็นวันที่ภาครัฐให้ผู้ที่มีทะเบียนราษฎร์ย้ายเข้าบ้านพักที่สร้างให้ใหม่ เพื่อให้ทันวันคล้ายพระราชสมภพของพระราชินี หน่วยงานภาครัฐมีการสร้างอาชีพไว้ให้ เช่น สลักกระจก ถักกระเป๋า หนังตะลุง เพื่อเป็นการเยียวยาไม่ให้พวกเราคิดมาก และเป็นการสร้างรายได้ นอกจากนี้ก็มีการสร้างความมั่นใจว่าหากเกิดภัยพิบัติครั้งต่อไป หน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นทหาร อำเภอ จังหวัด หรือผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดจะเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านทันอย่างแน่นอน เช่น การแจ้งเตือนผ่านสื่อโทรทัศน์ ทหารเรือจะจุดพลุและยิงปืนใหญ่ มีการซักซ้อมการอพยพคน โดย ตชด. มารับคนไปไว้ที่วัด หรือหน้าอำเภอ และมีฐานทัพเรือห่างออกไปประมาณ 40 - 50 กม. และตอนเกิดสึนามิใหม่ๆ ได้มีการนำเรือจักรีนฤเบศรมาจอดอยู่ใกล้ๆ ทำให้พวกเรารู้สึกมั่นใจมาก ซึ่งผมคิดว่า ครั้งหนึ่งในชีวิตที่เราได้รับการดูแลขนาดนี้ ก็ภูมิใจแล้ว

เมื่อเกิดเหตุการณ์จริงไม่ได้เป็นอย่างที่คิด เพราะคนส่วนใหญ่ไม่รู้จักแผนที่โลก ซึ่งจริงๆ แล้วเหตุการณ์สึนามิสอนอะไรได้หลายๆ อย่าง อย่างในพื้นที่บ้านผมก่อนหน้านั้น ความรู้ของคนเก่าๆ ในเรื่องแผนภูมิประเทศ แผนที่ประเทศไทย เรื่องภัยธรรมชาติ ไม่เคยรู้ คลื่นที่มีความสูงสองเมตรสามเมตรหน้ามรสุมมันก็แค่สลายไปกับชายหาด พอเกิดสึนามิทำให้เราเข้าใจว่า ธรรมชาติเราต้องเรียนรู้ ไม่ใช้รอคอยว่าต้องเกิดก่อนถึงได้รู้ อย่างตอนนั้นเกิดแผ่นดินไหวที่ญี่ปุ่น พอมีการแจ้งเตือนมาทางเราก็เกิดความโกลาหลขึ้น เพราะแต่ละคนต่างไม่รู้หลักการ ต่างคนต่างวิ่งไปคนละทิศละทาง และได้รับบาดเจ็บจากความโกลาหล

ดังนั้น พวกเราจึงเกิดความคิดว่า เราต้องมีการหาองค์ความรู้ และจัดการเรื่องการแจ้งเตือน การดูแล ความเป็นห่วงในชุมชนมากขึ้นโดยที่ไม่ต้องรอจากภาครัฐ โดยเอาคนที่มีจิตใจอาสาอย่างพวกผมเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการดูแล และเยียวยาทุกเรื่อง ทำให้เกิดอาสาสมัครขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม Action AIDs ว่าหลังจากเกิดเหตุการณ์ทุกคนก็ไม่กล้าประกอบอาชีพ ร้านค้าก็ไม่เปิด เสริมสวยก็ไม่กล้าทำ เรือประมงก็ไม่กล้าออก ชาวบ้านก็ไม่กล้าลงทุน แล้วเราจะไปอยู่ไหน และทำอะไรต่อไป

กลุ่ม Action AIDs จึงแนะนำให้พวกเราหาอาสาสมัครเผื่อจะได้เฝ้าระวังภัยพิบัติ โดยเข้ามาสอนการทำข้อมูล และวิธีการแก้ปัญหาหากเกิดภัยพิบัติขึ้นอีก ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าให้มีการส่งตัวแทนซอยละ 1 คน ตอนนั้นก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมามูลนิธิรักษ์ไทยก็เข้ามาช่วยอีก ก็มีกระบวนการค้นหาอาสาสมัครซอยละ 1 คน ก็เลือกตัวแทนกันมา แต่พอพวกเราได้รู้ และเริ่มซึมซับไปทีละนิด เหมือนหมึกสีที่ซึมไปถึงยอด จากตอนแรกมีอาสาสมัครแค่ 10 กว่าคน จนปัจจุบันนี้มีประมาณ 70 คน ที่ดูแลเรื่องภัยพิบัติอย่างเดียว ก็มีการจัดระบบให้ชัดเจนขึ้น

"เรื่องภัยธรรมชาติ ไม่เคยรู้ คลื่นที่มีความสูง สองเมตรสามเมตร หน้ามรสุมมันก็แค่ สลายไปกับชายหาด พอเกิดสึนามิ ทำให้เราเข้าใจว่า ธรรมชาติ เราต้องเรียนรู้ ไม่ใช่รอคอย ว่าต้องเกิดก่อน ถึงได้รู้"

(ประธาน ลายลักษณ์)

อาสาสมัครในพื้นที่

หากมองไปอีก 10 ปีข้างหน้า ผมยังมองไม่เห็นความยั่งยืนที่ชัดเจน แต่พอจะมองเห็นว่าเวลาเราเกิดภัย จะมีคนรุ่นใหม่ๆ มาถามและร่วมกันช่วย แต่กระบวนการที่เข้าโดยตรงยังไม่มี เพราะคนไทยจะเป็นลักษณะที่อะไรยังไม่เกิดก็จะไม่สนใจมาก อย่างน้อยก็มีลูกผมแน่ๆ หนึ่งคน หรืออย่างลูกสาวพี่ประยูรก็เป็นอาสาสมัครเหมือนกัน และในโรงเรียนก็มีการจัดซ้อมอพยพปีละ 2 ครั้ง และมีหลักสูตรสอนในโรงเรียนเรื่องภัยธรรมชาติ โดยทีมเราเข้าไปเป็นครูอาสา นอกจากนี้ยังเกิดจากการปลูกฝัง เพราะคนที่อยู่ในพื้นที่นี้การเตรียมความพร้อมจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตเขาอยู่แล้ว และเราเชื่อว่าจะมีคนสืบทอดแน่นอน เพราะเราสังเกตเห็นจากเด็กตัวน้อยๆ อายุยังไม่เข้าโรงเรียนเลย ปกติเด็กจะนอนตื่นยากมาก แต่พอเราบอกว่าแผ่นดินไหว เขาจะกระโดดอัตโนมัติ เราอาจจะใช้ตรงนี้มาสืบทอดให้เกิดความยั่งยืน แต่ถ้าให้ออกมาเป็นรูปธรรมจริงๆ ก็ยังกังวล ถึงเขาไม่ได้เป็นอาสาสมัคร แต่เด็กๆ เขาก็ซึมซับเรื่องเหล่านี้ไว้มาก สำหรับพวกผม ถือว่าได้หลุดจากความเศร้าเก่าๆ ไปหมดแล้ว แต่มาคิดกันว่าจะทำยังไงให้มันดีขึ้น และมีความปลอดภัยกว่าเก่า

สำหรับการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดูแล ตอนนี้มีหน้าที่เฝ้าระวัง 2 คน ประชาสัมพันธ์ 4 คน นอกจากนี้ ก็มีฝ่ายจราจร อพยพ กู้ภัย พยาบาล ซึ่งฝ่ายพยาบาลก็ได้รับการฝึกอบรมมา อย่างพวกผมก็เป็นทั้งกู้ชีพและกู้ภัย อสม. ก็จะเป็นกู้ชีพโดยเฉพาะ ทั้ง 70 คนจะเป็นกลุ่มคนไทยทั้งหมด แต่เรื่องจริงก็จะมีชาวบ้านเข้ามาร่วมด้วยมากกว่านี้ เวลาเกิดเหตุการณ์ก็จะมีเสื้อกั๊กสีดำเป็นสัญลักษณ์ ชาวบ้านเขาก็จะเชื่อถือ ชาวบ้านเห็นพวกเรามายืนอยู่ตามแยกก็จะมาถามเลยว่าเกิดอะไรขึ้น ชาวบ้านก็จะเตรียมตัวอพยพ ทุกบ้านมีถุงยังชีพ เสื้อผ้า เอกสารเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว อย่างเมื่อปีที่แล้ว ช่วงเสียงสัญญาณดังชาวบ้านหนีไปหมดแล้ว ไปก่อนเสียงเตือนดังอีก เพราะพวกผมจะได้รับแจ้งการเตือนภัยจากศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

อุปกรณ์ที่ได้รับบริจาค
ที่มา : ทีมวิจัย

โดยตรง ไม่ว่าจะเกิดเรื่องที่ประเทศไหน เขาก็จะแจ้งมาทาง sms มือถือ พวกเราจะได้รับแจ้งแบบนี้ 5 คน ซึ่งอยู่ในระดับสั่งการ ยิ่งหลัง 3 ทุ่มไปแล้ว และมีข้อความเข้ามาจะเป็นเรื่องภัยพิบัติแน่นอน จะวางมือถือ วิทยุ ไว้ใกล้ๆ ตัวเลย หากเกิดเหตุการณ์สึนามิอีกครั้งหนึ่ง แล้วการแจ้งเตือนต่างๆ ไม่ล้มเหลว ผมคิดว่าไม่มีคนเสียชีวิตอีกแน่นอน ซึ่งผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ก็จะเคลื่อนย้ายไปก่อนเลย แต่หากเป็นภัยพิบัติอื่นๆ เราก็ยังไม่แน่ใจว่าจะรุนแรงขนาดไหน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามวัดสุขภาพจิตแบบสั้น 15 ข้อ

มิติของสุขภาพจิต	คำถาม
ความรู้สึกทางบวก	1. ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต 2. ท่านรู้สึกสบายใจ 3. ท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง
การไม่มีความรู้สึกทางลบ	4. ท่านรู้สึกผิดหวังในตนเอง 5. ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีแต่ความทุกข์ 6. ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน
คุณภาพของจิตใจ	7. ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา 8. ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ 9. ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส
สมรรถภาพของจิตใจ	10. ท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น 11. ท่านมั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต 12. ท่านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข (เมื่อมีปัญหา)
การสนับสนุนจากครอบครัว	13. หากท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัวจะดูแลท่านเป็นอย่างดี 14. สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน 15. ท่านรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เมื่ออยู่ในครอบครัว

คำถามแต่ละข้อมีมาตรวัด 4 ระดับ คือ ไม่เลย เล็กน้อย มาก และมากที่สุด คำถามทั้ง 15 ข้อ ประกอบด้วยข้อความทางบวก 12 ข้อ คือ ข้อคำถามในมิติของสุขภาพจิตด้านความรู้สึกทางบวก คุณภาพของจิตใจ สมรรถภาพของจิตใจ และการสนับสนุนจากครอบครัว และข้อความทางลบ 3 ข้อ คือ ข้อคำถามในมิติของสุขภาพจิตด้านการไม่มีความรู้สึกทางลบ การให้คะแนนสำหรับข้อความทางบวก คือ "ไม่เลย" 0 คะแนน "เล็กน้อย" 1 คะแนน "มาก" 2 คะแนน และ "มากที่สุด" 3 คะแนน ส่วนข้อความทางลบ จะให้คะแนนกลับกัน จาก "ไม่เลย" 3 คะแนน ถึง "มากที่สุด" 0 คะแนน เมื่อนำคะแนนจากคำถามทั้ง 15 ข้อมารวมกัน คะแนนสูงสุดคือ 45 คะแนน หมายถึง ผู้ที่มีสุขภาพจิตสูงที่สุด ขณะที่คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนน หมายถึง ผู้ที่มีสุขภาพจิตต่ำที่สุด

ภาคผนวก ข

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ในการสนทนากลุ่ม

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ที่มีถิ่นฐานประจำอยู่ในจังหวัดพังงาและภูเก็ต โดยเป็นผู้ที่เกิดในจังหวัดพังงาและภูเก็ต หรือหากเป็นผู้ย้ายถิ่นมา ต้องเป็นบุคคลที่คิดว่าตนเองเป็นคนพังงาหรือภูเก็ตไปแล้ว

พังงา

จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 68 คน แบ่งเป็นชาย 41 คน หญิง 27 คน ทั้งหมด 9 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่เขตเทศบาล 4 กลุ่ม และกลุ่มที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 3 กลุ่ม กลุ่มผู้นำท้องถิ่นทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล 1 กลุ่ม และกรณีศึกษาชาวบ้านน้ำเค็ม 5 คน ดังนี้

กลุ่มที่	คุณลักษณะกลุ่ม	ชาย (คน)	หญิง (คน)	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา
1	กลุ่มผู้นำท้องถิ่น	7	0	39 - 55	ม.3 - ป.โท
2	กลุ่มข้าราชการ (ในเขตเทศบาล)	4	4	37 - 54	ปวส. - ป.โท
3	กลุ่มธุรกิจส่วนตัว (ในเขตเทศบาล)	4	4	35 - 56	ป.6 - ป.ตรี
4	กลุ่มเกษตรกร (นอกเขตเทศบาล)	4	4	32 - 59	ม.3 - ป.ตรี
5	กลุ่มผู้สูงอายุ (ในเขตเทศบาล)	4	4	60 - 65	ป.4 - ป.ตรี

กลุ่มที่	คุณลักษณะกลุ่ม	ชาย (คน)	หญิง (คน)	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา
6	กลุ่มผู้สูงอายุ (นอกเขตเทศบาล)	4	4	60 - 76	ป.4 - ป.ตรี
7	กลุ่มวัยรุ่น (ในเขตเทศบาล)	4	4	15 - 20	ม.3 - กำลังศึกษา ป.ตรี
8	กลุ่มวัยรุ่น (นอกเขตเทศบาล)	5	3	15 - 20	ม.3 - กำลังศึกษา ป.ตรี
9	กลุ่มอาสาสมัครบ้านน้ำเค็ม	5	0	38 - 56	ป.4 - ปวส.
		41	27		

ภูเก็ต

จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 64 คน แบ่งเป็นชาย 30 คน หญิง 34 คน ทั้งหมด 8 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่เขตเทศบาล 4 กลุ่ม และกลุ่มที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 3 กลุ่ม กลุ่มผู้นำท้องถิ่นทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล 1 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่	คุณลักษณะกลุ่ม	ชาย (คน)	หญิง (คน)	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา
1	กลุ่มผู้นำท้องถิ่น	3	5	42 - 56	ป.ตรี - ป.โท
2	กลุ่มข้าราชการ (ในเขตเทศบาล)	4	4	30 - 53	ปวส. - ป.โท
3	กลุ่มธุรกิจส่วนตัว (ในเขตเทศบาล)	3	5	42 - 62	ป.4 - ม.6
4	กลุ่มเกษตรกร (นอกเขตเทศบาล)	4	4	30 - 55	ป.6 - ป.โท
5	กลุ่มผู้สูงอายุ (ในเขตเทศบาล)	4	4	61 - 71	ป.4 - ม.6
6	กลุ่มผู้สูงอายุ (นอกเขตเทศบาล)	4	4	60 - 76	ป.4 - ป.ตรี
7	กลุ่มวัยรุ่น (ในเขตเทศบาล)	4	4	15 - 18	ม.4 - ปวช.
8	กลุ่มวัยรุ่น (นอกเขตเทศบาล)	4	4	15 - 16	ม.3 - ม.4
		30	34		

Appendix A

Thai Mental Health Indicators (TMHI-15) are as follows:

Dimensions	Items
Mental State: Positive Effect	1. I am contented with life. 2. I feel pleasant. 3. I have self-esteem.
Mental state: Negative Effect	4. I feel disappointed in myself. 5. I feel life is full of miseries. 6. I feel bored and discouraged with my daily life.
Mental Quality	7. I feel happy in helping out others when they have problems. 8. I feel sympathetic towards others' suffering. 9. I help others when I have the chance.
Mental Capacity	10. I am confident I can control my emotions in case of crisis. 11. I feel confident in facing life's crises. 12. I can face and accept problems which are difficult to solve.
Family Support	13. If I become seriously ill I trust my family will take good care of me. 14. My family members love and care for each other. 15. I feel secure when I stay with my family.

Responses for each question were not at all, a little, very much and most. The 15 items consist of 12 positive items including positive effect, mental quality, mental capacity and family support and 3 items for negative effects. The scores for the positive items are 0 for “not at all”, 1 for “a little” , 2 for “very much”, and 3 for “most”. The opposite scores were given to the negative items; 3 for “not at all”, 2 for “a little”, 1 for “very much” and 0 for “most”. The total scores of the 15 items are 45 points means those with the best mental health. The minimum score is 0 points means those with the worst mental health.

Appendix B
Characteristics of the Participants in Focus Group Discussions

Participants were born in the provinces (either Phang-nga or Phuket) or those who migrated to live there and regarded themselves as local people.

Phang-nga

There were 9 focus group discussions including 68 people, 41 people were males and 27 people were females from both rural and urban areas. One group consisted of 7 local leaders. A case study of Baan Nam Khem included 5 people. Table below shows the characteristics of people in this study.

No	Characteristic	Male	Female	Age	Education
1	The local leaders	7	0	39-55	Grade 9 - Master's degree
2	Government Official (urban area)	4	4	37-54	High Vocational Certificate - Master's degree
3	Self-employed (urban area)	4	4	35-56	Grade 6 - Bachelor's degree
4	Farmer (rural area)	4	4	32-59	Grade 9 - Bachelor's degree
5	Older people (urban area)	4	4	60-65	Grade 4 - Bachelor's degree

No	Characteristic	Male	Female	Age	Education
6	Older people (rural area)	4	4	60-76	Grade 4 - Bachelor's degree
7	Youth (urban area)	4	4	15-20	Grade 9 - Bachelor's degree
8	Youth (rural area)	5	3	15-20	Grade 9 - Bachelor's degree
9	Baan Nam Khem volunteers	5	0	38-56	Grade 4 - High Vocational Certificate
		41	27		

Phuket

Similar to Phang-nga, the sample consisted of 64 people, 30 people were males and 34 people are females in both urban and rural areas. The details are in the table below.

No	Characteristic	Male	Female	Age	Education
1	The local leaders	3	5	42-56	Bachelor's degree - Master's degree
2	Government official (urban area)	4	4	30-53	High Vocational Certificate - Master's degree
3	Self-employed (urban area)	3	5	42-62	Grade 4 - Grade 12
4	Farmer (rural area)	4	4	30-55	Grade 6 - Master's degree
5	Older people (urban area)	4	4	61-71	Grade 4 - Grade 12
6	Older people (rural area)	4	4	60-76	Grade 4 - Bachelor's degree
7	Youth (urban area)	4	4	15-18	Grade 10 - Vocational Certificate
8	Youth (rural area)	4	4	15-16	Grade 9 - Grade 10
		30	34		